

Välfärd

1/2016

SCB

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Läkarutbildning
GÅR I ARV

FÄRRE I SVERIGE
utan migration

STATISTIK OM
JÄMSTÄLLDHET

PERSONALBRIST
Stora utmaningar
för äldreomsorgen

ges ut av

STATISTISKA CENTRALBYRÅN

med syfte att i lättillgänglig form presentera och analysera aktuell statistik om välfärd, arbetsmarknad, utbildning och befolkning. Tidskriften är öppen för bidrag från experter såväl inom som utanför SCB. Författarna svarar själva för åsikter som framförs.

© 2016, Statistiska centralbyrån

Citera gärna men ange källan:
SCB:s tidskrift Välfärd

REDAKTION

Anna Nyman	08-506 945 94
Chefredaktör	
Andreas Rosander	08-506 943 73
Cecilia Westin	45 48
Peter Gårdqvist	019-17 67 85
Hans Heggemann	68 10
Kenny Petersson	65 62
Åsa Westlund,	08-506 949 15
layout, diagram	

REDAKTIONSRÅD

Inger Eklund, ansvarig utgivare
Karin Anderberg
Therese Hedlund
Maria Schoultz
Mikael Schöllin
Stefan Svanström

ADRESS

Tidskriften Välfärd
Statistiska centralbyrån
Box 24300, 104 51 Stockholm
E-post: tidskriften.valfard@scb.se
Webbplats: www.scb.se/valfard

PRENUMERATIONER

Att prenumerera på Välfärd är gratis.

Beställ e-prenumeration:

www.scb.se/valfard

Beställ prenumeration av papperstidning:

prenumeration.valfard@scb.se

Frågor om prenumeration:

019-17 65 51

Omslagsfoto:

Scandinav bildbyrå

Medlem i

**SVERIGES
TIDSKRIFT**

ISSN 1654-1502 (Online)

ISSN 1651-6710 (Print)

URN:NBN:SE:SCB-2016-A05T11601_pdf

Tabergs, februari 2016

Statistiken speglar samhällsutvecklingen

Vilken familj man bor i som barn har betydelse även för vuxenlivet. I det här numret av Välfärd berättar vi om att utbildning och ekonomiska förutsättningar till viss del går i arv. Det finns ett samband mellan barns och föräldrars utbildning, där barn till högutbildade föräldrar oftare själva får en hög utbildningsnivå.

ÄVEN FATTIGDOM går i viss utsträckning i arv. De som hade låg ekonomisk standard under uppväxten har det i större utsträckning även som vuxna, jämfört med dem som hade bättre ekonomiska förutsättningar under barndomen. Samtidigt har åtta av tio av de som i vår studie hade låg ekonomisk standard under uppväxten det inte i 30-årsåldern.

VI BERÄTTAR OCKSÅ om var Sveriges befolkningens medelpunkt finns, och hur den förflyttat sig de senaste 200 åren. Att medelpunkten förflyttats från Motala till Hallsberg sedan början på 1800-talet är kanske inte så spännande i sig, men det säger någonting om hur samhället har förändrats under denna tid. Utvandring till USA, inflyttning till större städer i södra Sverige och invandring till storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö har påverkat hur medelpunkten förflyttat sig genom åren.

Trevlig läsning!

anna.nyman@scb.se

ÄR DU EN STATISTIKHÖK?

PRENUMERERA PÅ SCB:S NYHETER!

VARJE FREDAG kan du få information om SCB:s nyheter den kommande veckan. Du kan dessutom välja ämnen du är särskilt intresserad av och få en påminnelse varje gång vi släpper ny statistik inom ditt område. Prenumerationen är gratis och du kan avregistrera dig när du vill. Anmäl dig på **scb.se**.

5

Går fattigdom i arv?

Ekonomi i barndomen har betydelse.

8

Migration ger en yngre befolkning

Utan invandring stannar befolkningstillväxten.

10

Stora insatser krävs för att klara 40-talisternas äldreomsorg

160 000 utbildade saknas år 2035.

13

Många utrikes födda i RUT-företag

Vi kartlägger ROT- och RUT-företag.

” 38 % av RUT-företagarna var utrikes födda.

18

Hallsberg – Sveriges befolkningsmässiga mitt

Från Motala till Hallsberg på 200 år.

20

Sverige har högst pensionsålder i EU

Vi börjar ta ut pension vid 64 års ålder.

22

Hög utbildning går i arv

Barn till högutbildade läser vidare.

25

*Intervju:***SCB har koll på jämställdheten**

26

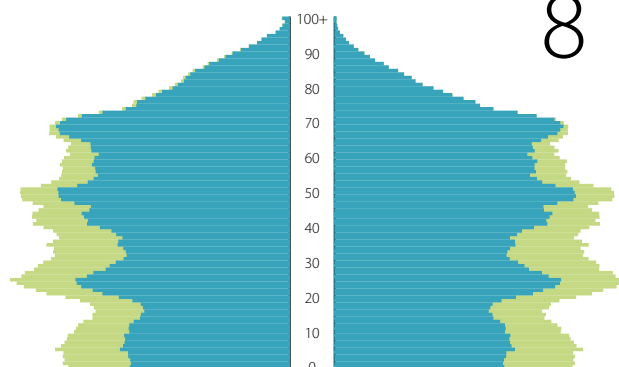
*Statistikskolan:***Alla ska synas i statistiken**

28

Svenska utbytesstudenter reser allt längre

Vanligare att studera i Australien och Kina.

30

NOTISER

8

13

22

*Baksidan:***Här bor befolkningen i ditt län**

Publikationer från SCB

■ Jämställt så in i Norden

De nordiska statistikbyråerna samarbetar i insamlingen av uppgifter om jämställdhet. Det gör att vi kan jämföra förhållanden för kvinnor och män i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Statistiken visar att kvinnor och män är relativt jämställda i Norden. Båda könen förvärvsarbetar i högre grad än genomsnittet i EU. Det finns en väl utbyggd barnomsorg, det föds fler barn än i de flesta länder i EU och fler pappor är hemma med sina barn. Allra bäst i Norden på att ta ut föräldraledighet är pappor i Island och Sverige. Läs mer om nordiska jämställdhetsindikatorer på www.norden.org

Väljare på vandring

Det blir allt vanligare att väljarna i Sverige byter parti. I 2014 års riksdagsval valde 35 procent av väljarna att rösta på ett annat parti än de hade röstat på 2010.

Trots att rörligheten bland väljarna är på en historiskt hög nivå sätter ideologi och ställningstaganden i politiska sakfrågor tydliga gränser för vilka partier man kan tänka sig att rösta på. Det visas av att flest byten sker mellan partier som ligger nära varandra på den ideologiska vänster-högerskalan. Det är vanligare att väljare byter mellan Allianspartierna och mellan de rödgröna partierna än mellan de traditionella blocken i svensk politik.

Den i särklass största väljarströmmen mellan 2010 och 2014 års val flöt från Moderaterna till Sverigedemokraterna. Det parti som behöll sina väljare i störst utsträckning i 2014 års val var Sverigedemokraterna (86 procent av de som uppgav att de röstade på Sverigedemokraterna 2010 gjorde det även 2014), tätt följt av Socialdemokraterna, som behöll 79 procent av sina väljare mellan valen. Av riksdagspartierna var det Folkpartiet som hade svårast att behålla 2010 års väljare, 42 procent av väljarna 2010 röstade på partiet även 2014.

Läs mer i rapporten *Flytande väljare*.

■ Fortsatt brist på sjuksköterskor och lärare

De senaste åren har bristen på utbildade lärare och pedagoger varit tydlig. Störst brist på nyutexaminerade är det på lärare för grundskolans senare år med inriktning mot matematik och naturvetenskap, men bristen är stor även på förskollärare och fritidspedagoger.

Arbetsgivarna rapporterar även fortsatt brist på utbildade inom hälso- och sjukvård. Störst brist är det på sjuksköterskor. Andelen arbetsgivare som bedömer att det råder brist på barnmorskor och distriktsköterskor har också ökat. Liksom tidigare uppger arbetsgivarna god till-

gång på nyutexaminerade inom det samhällsvetenskapliga området. Men efterfrågan bedöms öka de närmaste åren för bland annat psykologer, programmerare och systemvetare. Läs mer i *Arbetskraftsbarometern 2015 – Vilka utbildningar ger jobb?*

Foto: Scandinarv bildbyrå, Apelöga

■ 1 av 6 har drabbats av datorvirus

Vår moderna uppkopplade tillvaro förenklar livet, men den kan också ställa till med stora problem. Drygt 15 procent av svenskarna har drabbats av datorvirus under de senaste tolv månaderna. Det är vanligare bland män än bland kvinnor. Nätbedrägerier som phishing eller pharming där den utsatta förlorar pengar har

drabbat 5 procent. Säkerheten påverkar många personers beteende på internet. Tre av tio har undvikit att köpa varor via internet eller att ladda ned mjukvara eller andra typer av filer.

Läs mer i rapporten *Privatpersoners användning av datorer och Internet 2015*.

Prenumerera på Välfärd via e-post

Du vet väl att du kan prenumerera på Välfärd elektroniskt via vårt nyhetsbrev? Anmäl dig på www.scb.se/valfard. Där kan du också prenumerera på papperstidningen. Båda är gratis.

Alla publikationer kan laddas ner som pdf:er från www.scb.se. Vissa av dem kan du även beställa tryckta.

Går fattigdom i arv?

Om man som barn bodde i ett hushåll med låg ekonomisk standard är det större risk att man gör det även som vuxen än om man växte upp i ett hushåll med högre ekonomisk standard.

År 1999 fanns det ungefär 200 000 personer i Sverige som var 16 eller 17 år. Av dem levde 12 procent i hushåll som hade låg ekonomisk standard. En fråga som är intressant är om den låga ekonomiska standarden följde dessa personer in i vuxen världen. SCB har därför studerat vilken ekonomisk standard de hade 15 år senare, dvs. 2014. De var då 31 eller 32 år och bodde inte längre tillsammans med sina föräldrar.

ATT HA LÅG EKONOMISK STANDARD var lika vanligt 2014 som 1999, dvs. andelen var 12 procent, men

Betydelsen av ekonomisk standard i barndomen verkar alltså till viss del finnas kvar i 30-årsåldern.

det var långt ifrån samma personer som hade låg ekonomisk standard de båda åren. Det finns dock ett tydligt mönster. Andelen som hade låg ekonomisk standard 2014 var högre bland dem som 1999 levde i hushåll med låg ekonomisk standard. I den gruppen var andelen 19 procent. Det kan jämföras med dem som 1999 bodde i hushåll som hade en ekonomisk standard som var högre än medianhushållet. Av dem hade 9 procent låg ekonomisk standard 2014.

Även om skillnaden mellan grupperna är tydlig är det samtidigt viktigt att påpeka att över 80 pro-

FAKTA

ETT HUSHÅLL MED LÅG EKONOMISK STANDARD har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som ligger under 60 procent av medianinkomsten. Detta brukar också benämnas som att hushållet lever i risk för fattigdom

ETT HUSHÅLL MED MYCKET HÖG EKONOMISK STANDARD har en disponibel inkomst som är minst dubbelt så hög som medianinkomsten.

De personer i studien som 2014 fortfarande bodde tillsammans med sina föräldrar har exkluderats.

STÖRRE RISK ATT SOM VUXEN HA LÅG EKONOMISK STANDARD OM MAN HADE DET SOM BARN

Andel som hade låg disponibel inkomst 2014 av dem som 1999 var 16–17 år, efter ekonomisk standard 1999

procent

Foto: iStock

Var femte 16–17-åring som bodde i hushåll med låg ekonomisk standard 1999 hade låg standard även som 31–32-åring. Bland dem som hade en ekonomisk standard över genomsnittet var det 9 procent som hade låg standard som 31–32-åringar.

80 procent av de 16–17-åringar som levde i hushåll med låg ekonomisk standard 1999 gjorde det inte när de var 31–32 år.

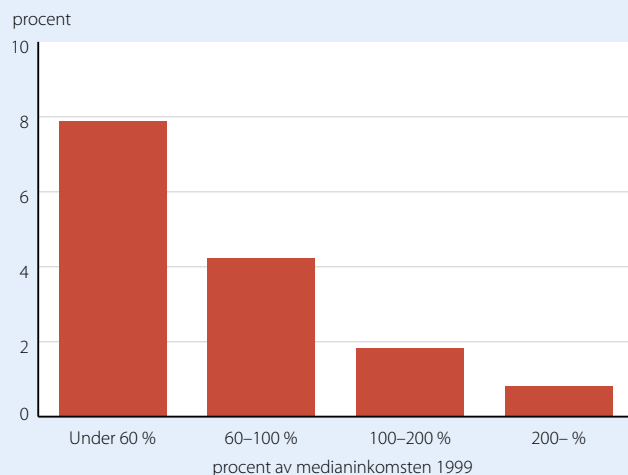
cent av de 16–17-åringar som levde i hushåll med låg ekonomisk standard 1999 inte gjorde det 2014 när de var 31–32 år, och nästan 40 procent av dem levde på en nivå över medianvärdet. Av dem som 1999 hade en ekonomisk standard över medianvärdet var dock motsvarande andel ungefär 60 procent, alltså betydligt större.

PERSONER MED UTLÄNDSK BAKGRUND hade i större utsträckning låg ekonomisk standard även som 31–32-åringar om man hade det 1999. Av dem var det nästan 25 procent som hade låg ekonomisk standard 2014 mot 16 procent av dem med svensk bakgrund. Vilket kön man har tycks däremot inte ha någon större betydelse. Sannolikheten att man även 2014 hade låg ekonomisk standard var marginellt större för kvinnor än för män.

Vilken utbildningsnivå man har och vilken typ av hushåll man bor i har betydelse för hur vanligt det är att ha låg ekonomisk standard. Ensamstående med barn har i större utsträckning än sammanboende låg ekonomisk standard. Sannolikheten att som ensamstående med barn ha låg ekonomisk standard är dock betydligt större om den familj man levde i som barn hade låg ekonomisk standard. Mönstret för utbildning ser likadant ut. Att utbilda sig minskar risken att leva med låga inkomster, men även bland personer som 2014 har samma utbildningsnivå ser vi att de som 1999 levde i ett hushåll med låga inkomster har större sannolikhet att göra det även 2014. Betydelsen av ekonomisk standard i barndomen verkar alltså till viss del finnas kvar i 30-årsåldern, oavsett vilken familjetyp och utbildningsnivå man har som vuxen.

EKONOMISKT BISTÅND VANLIGARE BLAND DEM SOM VUXIT UPP I HEM MED LÅGA INKOMSTER

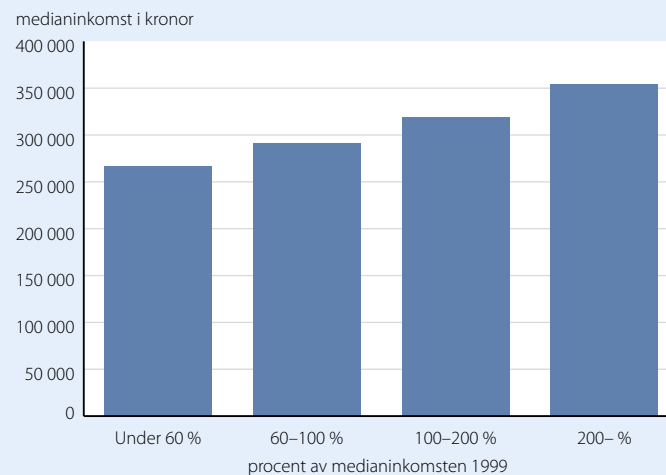
Andel som hade ekonomiskt bistånd 2014 av dem som 1999 var 16–17 år, efter ekonomisk standard 1999

Förekomsten av ekonomiskt bistånd (som tidigare kallades socialbidrag) är högre bland dem som hade låg ekonomisk standard som 16–17-åringar.

ARBETSINKOMSTEN LÄGRE FÖR PERSONER SOM BODDE I LÅGINKOMSTHUSHÅLL SOM UNGA

Arbetsinkomst 2014 för dem som 1999 var 16–17 år, efter ekonomisk standard 1999

31–32-åringar som hade låg ekonomisk standard som 16–17-åringar hade mer än 50 000 kronor lägre arbetsinkomst 2014 jämfört med dem som hade ekonomisk standard över medianvärdet i 16–17-årsåldern.

SKILLNADERNA MELLAN OLIKA GRUPPER när det gäller ekonomiska förhållanden kan visas även på andra sätt än med den ekonomiska standarden. Av de 16–17-åringar som 1999 levde i hushåll med låg ekonomisk standard hade drygt 8 procent ekonomiskt bistånd 2014, jämfört med knappt 2 procent av dem som 1999 hade en ekonomisk standard över medianvärdet.

Vidare var arbetsinkomsten 2014 lägre för dem som hade låg ekonomisk standard 1999. Medianvärdet för dem var knappt 270 000 kronor år 2014, vilket var över 50 000 kronor mindre än för dem som 1999 hade en ekonomisk standard över medianvärdet.

Det är också intressant att se hur stor andel i den undersökta gruppen som 2014 hade mycket hög eko-

nomisk standard. Totalt var det 6 procent. Bland de 16–17-åringar som 1999 hade låg ekonomisk standard var det 3 procent som 2014 hade mycket hög ekonomisk standard. Bland dem som 1999 hade mycket hög ekonomisk standard var det nästan 20 procent som hade det även 2014.

Sammantaget visar denna artikel att de personer som 1999 var 16–17 år och som då levde i hushåll med låg ekonomisk standard också som vuxna 2014 levde på en i genomsnitt lägre ekonomisk nivå än de 16–17-åringar som 1999 hade högre ekonomisk standard. ■

Hans Heggemann och Petter Lundberg arbetar med ekonomisk välfärdsstatistik på SCB

Hans Heggemann

019-17 68 10
hans.heggemann@scb.se

Petter Lundberg

019-17 60 15
petter.lundberg@scb.se

De senaste åren har invandringen till Sverige varit hög och bidragit till att befolkningen ökat. SCB har beräknat hur befolkningen hade sett ut om vi inte haft någon in- eller utvandring sedan 1970. Då hade befolkningstillväxten avstannat och vi hade haft en högre andel äldre.

Migration ger en yngre befolkning

1969 bodde 8 miljoner människor i Sverige varav nästan en halv miljon, eller 6 procent, var födda utomlands. Sedan dess har både invandringen till och utvandringen från Sverige ökat. Under perioden 1970–2015 har 2,8 miljoner personer invandrat samtidigt som 1,6 miljoner utvandrat. Migrationen har således bidragit till drygt 1 miljon fler personer i Sverige. Förutom att invandrarna själva blir ett tillskott till befolkningen så påverkar de också befolkningen genom de barn de föder i Sverige. Många som invandrar är i åldern 20–35 år, men i takt med att de åldras påverkas också antalet avlidna allt mer.

IDAG BOR DET närmare 10 miljoner i Sverige och över 1,6 miljoner, eller 17 procent, är födda utomlands. Sverige har en åldrande befolkning. Andelen som är över 65 år ökar samtidigt som andelen barn och unga minskar och andelen i de mest förvärsaktiva åldrarna är konstant. Det är i den senare åldersgruppen, 20–64 år, som både antalet och andelen utrikes födda är högst. Hur hade denna utveckling sett ut utan migration?

För att uppskatta detta har en hypotetisk beräkning gjorts av hur befolkningen hade utvecklats mellan 1970 och 2015 om Sverige haft helt stängda gränser. I beräkningen är det inte någon invandring till eller utvandring från Sverige, varken av Sverige-födda eller av de utrikes födda som fanns i Sverige 1969. Antalet födda varje år har beräknats med det genomsnittliga antal barn varje kvinna fött och antalet döda med den dödsrisk som varit respektive år.

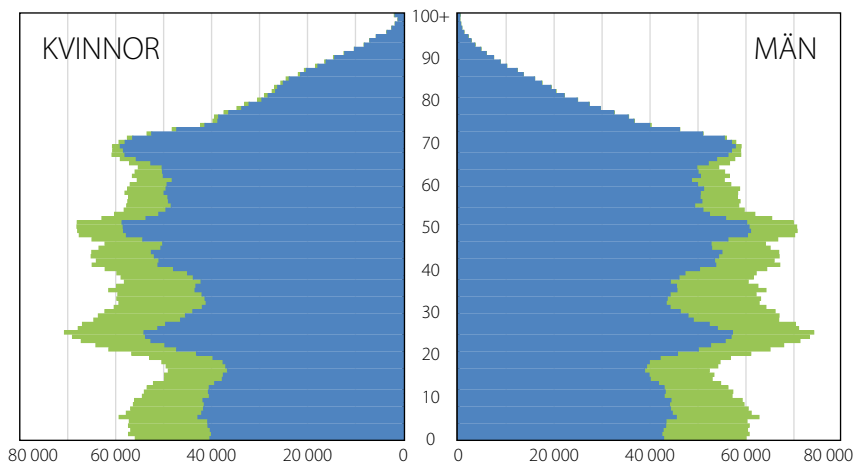
UTAN MIGRATION hade Sverige haft en stagnerande befolkning. År 2015 skulle det varit i stort sett lika många i befolkningen som 1969, vilket är nära två miljoner färre än vad det är idag. Antalet födda skulle varit lägre och skillnaden mot den faktiska befolkningen skulle öka för varje år. Effekten blir

dessutom dubbel efter 25–35 år då de som föds i början av perioden är i barnafödande åldrar. 2015 skulle det ha fötts 83 000 barn att jämföra med att det faktiskt föddes 115 000 barn under året. Antalet döda skulle däremot inte påverkats, eftersom de flesta som invandrar är i yngre åldrar. Sedan mitten av 1970-talet har det avlidit ungefär 90 000 per år och det antalet hade varit detsamma även om vi inte haft någon migration.

Det minskande antalet födda medför att det skulle ha varit en halv miljon färre än vad det idag är i åldrarna under 20 år. Ett minskat antal födda leder efter 20 år dessutom till ett minskat antal i de mest förvärsaktiva åldrarna, 20–64 år. Det är den åldersgrupp som påverkas mest av migrationen, förutom av det minskande inflödet av 20-åringar påverkas

MIGRATIONEN HAR GETT FLER YNGRE I BEFOLKNINGEN

Befolkning 2015, efter ålder och kön. Antal

Diagrammet visar Sveriges befolkning år 2015. Det gröna fältet visar migrationens bidrag till befolkningen.

den av att de flesta migranter är i denna åldersgrupp. I dessa åldrar skulle det vara en miljon färre än vad det är idag. Den äldre åldersgruppen skulle påverkas mycket lite. De flesta som invandrar eller utvandrar är i åldern 20–35 år och det är först 30–45 år efter migrationstillfället som åldrarna över 65 år påverkas.

Sedan 1969 har livslängden i Sverige ökat och både antalet och andelen som är 65 år eller äldre har ökat. Utan invandring hade antalet över 65 år varit lika stort som idag, men eftersom befolkningen hade varit mindre hade de utgjort en större del av befolkningen, 24 procent jämfört med 20 procent som det är idag. För de som är under 20 år är antalet ungefär detsamma 2015 som 1969, men utan migration hade de varit över en halv miljon färre och andelen hade varit 20 procent jämfört med 23 procent. Det här innebär att utan migration hade det år 2015 varit fler i åldrarna över 65 år än i åldrarna under 20 år.

KÖNSFÖRDELNINGEN påverkas bara på marginalen av migrationen. Under våren 2015 blev det för första gången fler män än kvinnor i Sverige. I denna hypotetiska beräkning hade detta skett något senare, under våren 2016.

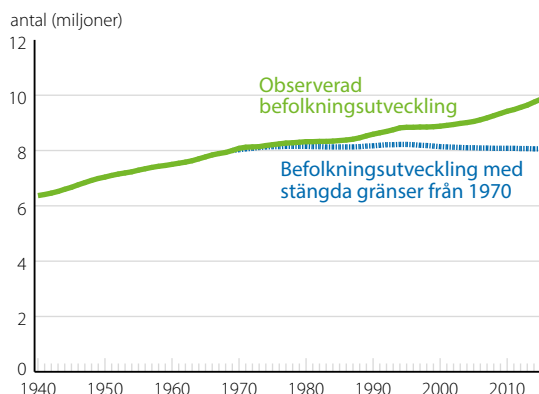
I vår hypotetiska befolkning hade det alla år sedan 1995 fötts färre än vad som avlidit och befolkningen hade sakta börjat minska. Denna minskning hade fortsatt för all framtid med en accelererande takt om inte barnafödandet hade ökat. För att uppnå en situation där befolkningen inte skulle minska krävs att det föds drygt två barn per kvinna. Barnafödandet i Sverige har varit relativt stabilt, i snitt har kvinnor födda efter 1940 fött nära två barn. Den ökande livslängden och babyboomen åren runt 1990 hade förskjutit folkminskningen framåt i tiden i vår hypotetiska befolkning.

I en situation med stagnerande befolkning är det tänkbart att särskilt fruktsamheten, men även dödligheten, hade utvecklats annorlunda än vad som faktiskt skett. I en situation med stagnerande befolkning är det möjligt att det till exempel införts förändringar i föräldraförsäkringen som hade uppmuntrat till ett ökat barnafödande. ■

” Könsfördelningen påverkas bara på marginalen av migrationen.

UTAN MIGRATION AVSTANNAR BEFOLKNINGENS TILLVÄXT

Observerad befolkningsutveckling respektive befolkningsutveckling utan migration, 1940–2015

År 2015 var Sveriges befolkning nära 9,9 miljoner. Om vi inte haft någon migration sedan 1970 hade befolkningen varit knappt 8,1 miljoner.

UTAN MIGRATION VORE EN STÖRRE ANDEL ÖVER 65 ÅR

Andel i befolkningen som är i olika åldrar, 1969 samt 2015

	1969 års befolkning	2015 års befolkning	2015 års befolkning utan migration
0–19 år	28	23	20
20–64 år	59	57	56
65– år	14	20	24
Totalt	100	100	100
Antal (miljoner)	8,0	9,9	8,1

År 2015 var 20 procent av befolkningen 65 år eller äldre. Utan migration hade andelen varit större, 24 procent.

LÄS MER

SCB. Från Finland till Afghanistan – invandring och utvandring för födda i olika länder sedan 1970

Lena Lundkvist

arbetar med demografisk analys och befolkningsprognoser på SCB
08-506 946 78
lena.lundkvist@scb.se

Stora insatser krävs för att klara 40-talisternas äldreomsorg

I framtiden väntas betydande brist på vård- och omsorgsutbildade. Även om intresset bland gymnasieungdomar skulle öka och betydligt fler skulle examineras från komvux är risken stor att antalet utbildade inte når upp till efterfrågan år 2035.

»»» Sedan år 2000 har antalet personer som är 80 år eller äldre ökat med cirka 10 procent, vilket är i ungefär samma omfattning som den övriga befolkningen. Nu när den stora gruppen 40-talister blir äldre står vården, och framförallt äldreomsorgen, inför en stor utmaning. Mellan åren 2015 och 2035 väntas gruppen som är 80 år eller äldre öka med 76 procent, från cirka 500 000 personer till närmare 890 000. För att klara av vård och omsorg enligt dagens nivå krävs en omfattande expansion av äldreomsorgen.

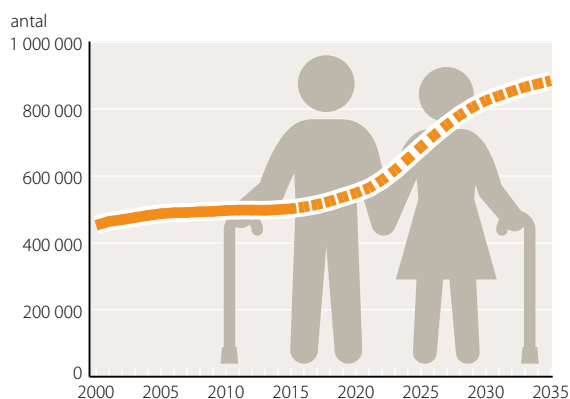
INOM ÄLDREOMSORGEN ARBETAR flera olika personalkategorier med olika kompetenser. Den absolut största gruppen är personer med en vård- och

omsorgsutbildning på gymnasial nivå. De arbetar i första hand som undersköterskor eller vårdbiträden. År 2013 var drygt 220 000 personer i åldern 16–74 år med vård- och omsorgsutbildning sysselsatta. Av dessa var nio av tio kvinnor. Frågan är om det framöver kommer att finnas tillräckligt med vård- och omsorgsutbildade för att möta den stora ökningen av antalet äldre?

ENLIGT SCB:S PROGNOSE väntar en stor brist på vård- och omsorgsutbildade i framtiden. De ökande behoven inom vården generellt och särskilt inom äldreomsorgen gör att efterfrågan på personal väntas öka kraftigt under åren fram till 2035. När det gäller tillgången på vård- och omsorgsutbildad personal är

ANTALET 80+ ÅR KOMMER ATT ÖKA

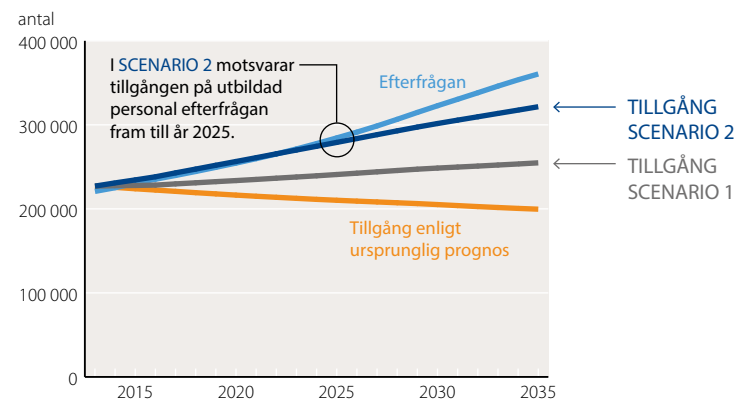
Antal personer 80 år eller äldre 2000–2014 samt prognos 2015–2035

Mellan år 2015 och 2035 väntas antalet personer som är 80 år eller äldre öka med 76 procent.

EFTERFRÅGAN STÖRRE ÄN TILLGÅNGEN PÅ UTBILDADE

Prognos över tillgång och efterfrågan på arbetskraft med vård- och omsorgsutbildning, enligt olika kombinationer av antaganden 2013–2035

Trots ökad examination av vård- och omsorgsutbildade från gymnasiet och komvux möter tillgången inte efterfrågan år 2035.

utvecklingen en helt annan. Om antalet personer som utbildar sig under prognosperioden är lika stort som det varit under de senaste åren kommer det totala antalet utbildade att vara lägre år 2035 än idag. Det beror dels på att intresset för vård- och omsorgsutbildningen på gymnasiet minskat under de senaste åren samtidigt som antalet utbildade inom komvux inte ökat nämnvärt. Dessutom är en relativt stor andel av de som idag är yrkesverksamma vård- och omsorgsutbildade äldre än 45 år. Det innebär att pensionsavgångarna för gruppen väntas bli större än antalet nyutexaminerade, vilket leder till en minskad tillgång på utbildad personal. Den beräknade effekten av detta blir att det år 2035 kommer att saknas drygt 160 000 vård- och omsorgsutbildade.

FÖR ATT MOTVERKA BRISTEN krävs stora utbildningsinsatser. För att öka tillgången på vård- och omsorgsutbildade behöver betydligt fler examineras från utbildningen. Av de som idag slutför utbildningen kommer cirka hälften från komvux, 40 procent från gymnasieskolan och resterande från arbetsmarknadsutbildning (AMU).

Tänker man sig att intresset för utbildningen på gymnasiet skulle öka med 50 procent under prognosperioden innebär det ett tillskott på 17 000 utbildade

år 2035. Ökar samtidigt antalet examinerade från komvux med 50 procent visar modellen att antalet vård- och omsorgsutbildade ökar med ytterligare 38 000 personer. Bristen blir dock fortfarande stor och uppgår till cirka 105 000 personer år 2035 (**SCENARIO 1**).

Andelen som ingår i arbetskraften, det vill säga arbetar eller står till arbetsmarknadens förfogande, är något lägre bland vård- och omsorgsutbildade än genomsnittet för samtliga gymnasiala utbildningar. Om man antar att vård- och omsorgsutbildade skulle ingå i arbetskraften i samma utstäckning som specialistsjuksköterskor (en grupp där andelen i arbetskraften är mycket hög) samtidigt som intresset för utbildningen på gymnasiet ökar med 50 procent och examinationen från komvux ökar med 100 procent skulle tillgången på vård- och omsorgsutbildade öka betydligt. Totalt innebär det att tillgången på utbildad personal motsvarar efterfrågan fram till år 2025, men att en brist på cirka 40 000 personer kvarstår år 2035 (**SCENARIO 2**). För att tillgången ska kunna komma upp i nivå med efterfrågan krävs således ytterligare åtgärder.

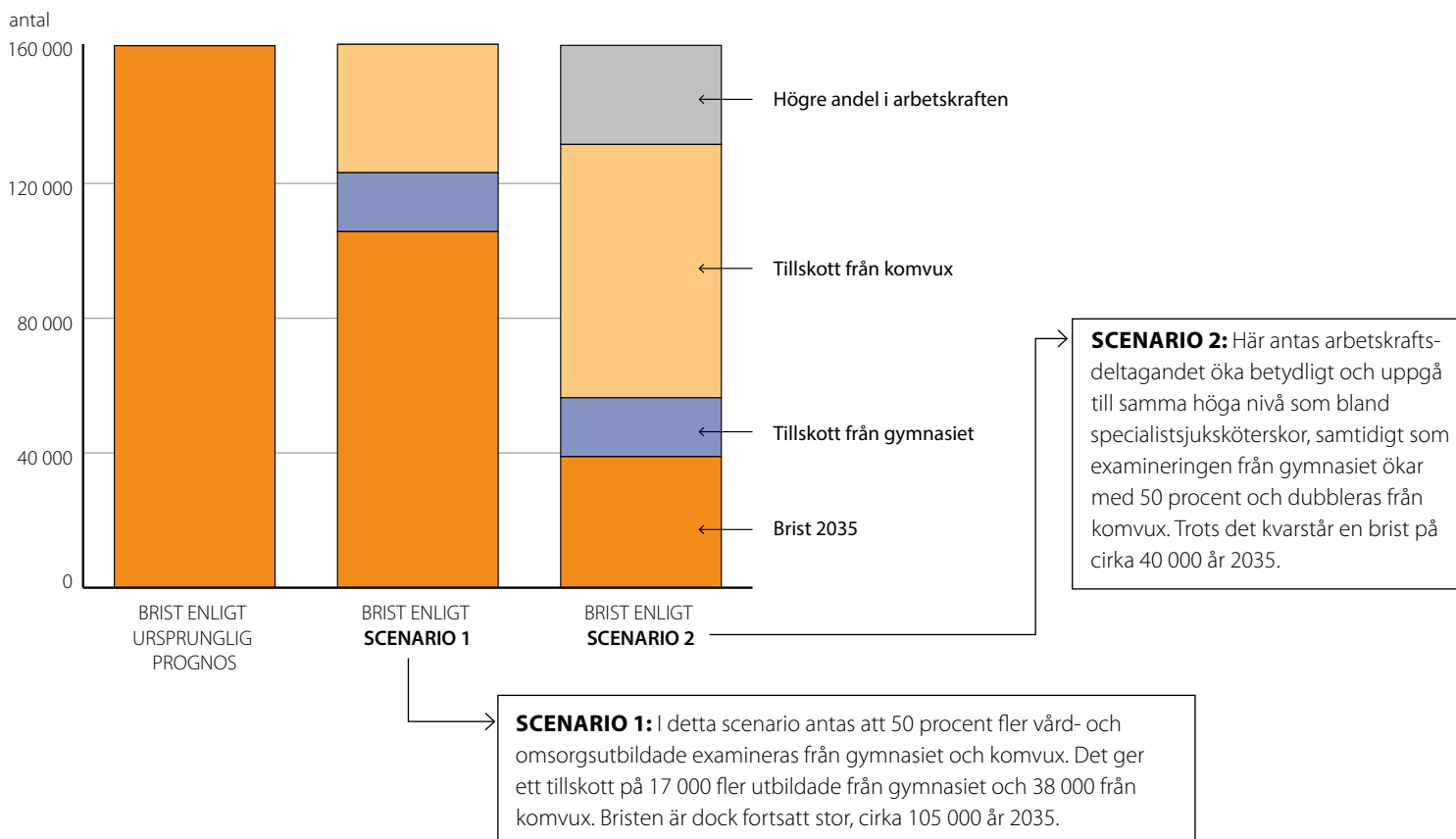
”

Mellan åren 2015 och 2035 väntas gruppen som är 80 år eller äldre öka med 76 procent.

BRISTEN MINSKAR OM FLER UTBILDAS

Scenarier för att minska bristen på vård- och omsorgsutbildade år 2035

FÖR ATT TÄCKA DEN FRAMTIDA BRISTEN på vård- och omsorgsutbildade är det möjligt att man trots stora satsningar inom utbildningssystemet kommer att behöva anställa fler personer som saknar relevant utbildning inom äldreomsorgen. Det är viktigt att dessa personer ges möjlighet att få den kompetens som behövs. Ett exempel på kompetenshöjande insatser som finns redan idag är Vård- och omsorgs-

En förutsättning för att öka intresset för vård- och omsorgsutbildningen är att det blir mer attraktivt att arbeta som undersköterska och vårdbiträde. Ökade möjligheter till fördjupning och vidareutbildning inom yrket i kombination med de kompetensstegar som några landsting har infört kan vara viktiga steg på vägen för att göra vård- och omsorgsutbildningen mer populär.

UTRIKES FÖDDA utgör en allt större del av de vård- och omsorgsutbildade. År 2013 var nästan 35 000 av de sysselsatta med vård- och omsorgsutbildning utrikes födda, vilket var en lika stor andel som andelen utrikes födda i befolkningen. Men statistik från komvux visar att andelen utrikes födda bland de examinerade ökat från 35 procent 2008 till 42 procent 2013. Personer som immigrerat till Sverige är av avgörande betydelse för att öka examinationen, vilket krävs för att minska den framtida bristen på vård- och omsorgsutbildade. Inför det växande behov som väntas inom vård och omsorg är det även viktigt att ta till vara på den kompetens som redan finns bland de människor som invandrar till Sverige. ■

Utrikes födda utgör en allt större del av de vård- och omsorgsutbildade.

college där utbildningsanordnare, arbetsgivare och fackförbund samarbetar. Utbildningen finns på flera nivåer såsom ungdoms- och vuxengymnasier och yrkeshögskolan. Regeringen har också beslutat att under 2016 genomföra en kompetenssatsning på vårdpersonal. Det är Socialstyrelsen som fått i uppdrag att fördela 190 miljoner till kompetenshöjande åtgärder till vårdpersonal inom äldreomsorgen och funktionshindersområdet.

FAKTA

Vård- och omsorgsutbildning omfattar här vård- och omsorgsutbildade på gymnasial nivå, övrig gymnasial utbildning inom hälso- och sjukvård, social omvårdnad samt yrkeshögskoleutbildning inom vård och omsorg. De vanligaste yrkena är undersköterska, sjukvårdsbiträde följt av vårdbiträde och personlig assistent.

LÄS MER

Rapporten **Vård- och omsorgsutbildade – idag och i framtiden** finns att ladda ner på www.scb.se

Oskar Nilsson

arbetar med arbetsmarknadsstatistik och prognoser på SCB 08-506 946 17 oskar.nilsson@scb.se

Foto: Scandnav bildbyrå

Många utrikes födda i RUT-företag

Antalet ROT- och RUT-företag har ökat under senare år. Många av de nya RUT-företagarna är utrikes födda kvinnor och en stor del av deras anställda är också utrikes födda.

FÖRETAGEN

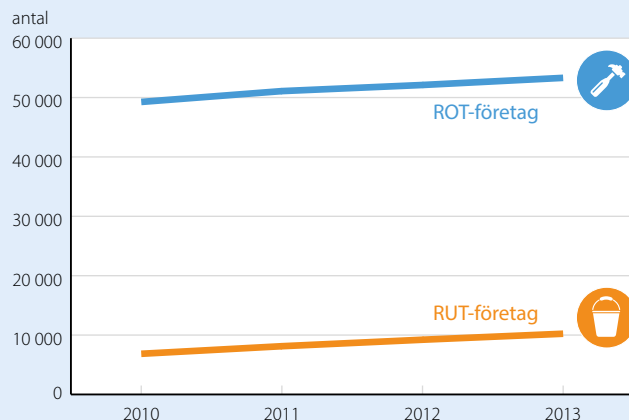
Foto: Scandina v bildbyrå

38 %

av RUT-företagarna var utrikes födda.

FLER ROT- OCH RUT-FÖRETAG*

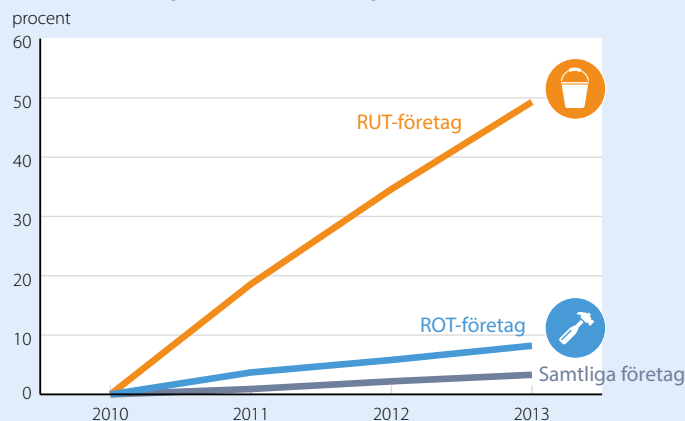
Antal aktiva företag, 2010–2013

Mellan år 2010 och 2013 ökade antalet aktiva RUT-företag med 3 400. Ökningen i antal ROT-företag var 4 100.

KRAFTIG PROCENTUELL ÖKNING AV RUT-FÖRETAG*

Procentuell ökning av antal aktiva företag, 2010–2013

Räknat i procent ökade antalet RUT-företag med 49 procent mellan 2010 och 2013. För ROT-företag var ökningen 8 procent.

*Gäller företag som fått utbetalning från Skatteverket för utförda RUT- och ROT-arbeten.

Det är många, både anställda och företagare, som är sysselsatta inom ROT- och RUT-företag i Sverige. Totalt förvärvsarbetade 326 000 personer inom ROT-företag år 2013. Antalet hade då ökat med nästan 7 procent sedan år 2010. Inom RUT-företag förvärvsarbetade 130 000 personer år 2013. Det var en ökning med 21 procent sedan 2010.

FÖRETAGEN | År 2013 fanns 53 000 aktiva ROT-företag i Sverige. Bland dem var drygt hälften enmansföretag och 52 procent hade startat efter att ROT-avdraget infördes 2008.

Det fanns 10 200 aktiva RUT-företag 2013. Precis som bland ROT-företagen var drygt hälften enmansföretag och 82 procent hade startat efter att RUT-avdraget infördes 2007.

Kan man då säga att ökningen av antalet företag och anställda inom dessa områden beror på att ROT- och RUT-avdraget

infördes? Nej, riktigt så enkelt är det inte. Det har under de senaste åren skett andra förändringar i samhället som har påverkat viljan och möjligheten att starta företag. Som exempel sänktes i april 2010 beloppet för minsta aktiekapital för aktiebolag från 100 000 kr till 50 000 kr vilket gjorde det lättare att starta aktiebolag. Under 2011 sattes rekord i antalet nybildade bolag hos Bolagsverket.

VARANNAN KVINNLIG RUT-FÖRETAGARE UTRIKES FÖDD

Andel företagare efter födelse land, 2013. Procent

Födelse land	RUT-företagare 		ROT-företagare 		Alla företagare	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Sverige	51	74	82	90	84	86
Norden+EU	36	14	13	7	8	6
Övriga Europa	4	5	2	1	2	2
Asien	5	3	2	1	5	5
Övriga länder	4	5	1	1	2	1
Antal	4 800	4 500	2 500	49 600	146 600	330 000

Av de kvinnliga RUT-företagarna var 51 procent födda i Sverige, jämfört med 84 procent av alla kvinnliga företagare. 36 procent av de kvinnliga RUT-företagarna var födda i andra nordiska länder eller EU-länder.

Foto: Scandina v bildbyrå

” Andelen utrikes födda anställda i svenska företag skiljer sig markant åt beroende på om företagaren själv är inrikes eller utrikes född.

FÖRETAGARNA | Av samtliga företagare i Sverige var 69 procent män och 31 procent kvinnor år 2013. 14 procent var utrikes födda. Av de 52 000 personer som drev ROT-företag var andelen män betydligt högre än genomsnittet, 95 procent. Andelen utrikes födda ROT-företagare var 10 procent, dvs. något lägre än andelen utrikes födda bland alla företagare i Sverige. De vanligaste födelse länderna

bland de utrikes födda ROT-företagarna var Polen, Finland och Litauen.

Bland de 9 300 RUT-företagarna var 52 procent kvinnor, vilket var en väsentligt högre andel än bland samtliga företagare. Andelen utrikes födda RUT-företagare var 38 procent, vilket var en betydligt högre andel än bland alla företagare i Sverige. Polen, Finland och Jugoslavien var de

vanligaste födelse länderna bland utrikes födda RUT-företagare.

Av de kvinnliga RUT-företagarna var 51 procent födda i Sverige, jämfört med 84 procent av alla kvinnliga företagare. 36 procent av de kvinnliga RUT-företagarna var födda i Norden (utom Sverige) eller i ett EU-land medan motsvarande andel för alla företagande kvinnor var 8 procent.

DE ANSTÄLLDA

VAR TREDJE ANSTÄLLD I RUT-FÖRETAG UTRIKES FÖDD

Anställda efter födelseland, 2013. Procent

Födelseland	Anställda inom RUT-företag 		Anställda inom ROT-företag 		Alla anställda	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Sverige	65	67	90	91	86	85
Norden+EU	11	7	5	5	5	5
Övriga Europa	7	7	2	2	3	3
Asien	10	9	2	1	4	4
Övriga länder	7	10	1	1	2	3
Antal	76 000	45 000	34 000	240 000	2 068 000	2 075 000

RUT-företag har en högre andel utrikes födda anställda jämfört med samtliga anställda. Bland ROT-företag är andelen utrikes födda anställda lägre än genomsnittet.

VANLIGT MED FÖRGYMNASIAL UTBILDNING I RUT-FÖRETAG

Utbildningsnivå bland anställda, 2013. Procent

Utbildningsnivå	Anställda inom RUT-företag 		Anställda inom ROT-företag 		Alla anställda
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Förgymnasial	24	24	15	15	11
Gymnasial < 3år	28	28	31	31	21
Gymnasial ≥ 3 år	28	28	39	39	27
Eftergymnasial	20	20	15	15	41
Antal	121 000	121 000	274 000	274 000	4 143 000

24 procent av de anställda inom RUT-företag har högst förgymnasial utbildning. Bland samtliga anställda är andelen 11 procent.

UTRIKES FÖDDA FÖRETAGARE HAR FLER UTRIKES FÖDDA ANSTÄLLDA

Andel utrikes födda anställda efter företagarens födelseland, 2013. Procent

Företagarens bakgrund	Utrikes födda anställda inom RUT-företag 		Utrikes födda anställda inom ROT-företag 		Utrikes födda anställda inom alla svenska företag
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Inrikes född kvinna	31	31	9	9	13
Inrikes född man	32	32	8	8	12
Utrikes född kvinna	73	73	56	56	45
Utrikes född man	61	61	49	49	47

Utrikes födda företagare har större andel utrikes födda anställda än vad inrikes födda företagare har. Exempelvis har utrikes födda kvinnliga RUT-företagare 73 procent utrikes födda anställda, jämfört med 31 procent bland inrikes födda kvinnliga RUT-företagare.

DE ANSTÄLLDA | Även bland de anställda i ROT- och RUT-företagen skiljde sig andelen kvinnor och utrikes födda åt. ROT-företagen har en lägre andel kvinnor och utrikes födda jämfört med samtliga anställda. Av de cirka 274 000 personer som var anställda på ROT-företag år 2013 var 12

procent kvinnor och 88 procent män. Bland de 9 procent anställda som var utrikes födda kom de flesta från Polen, Finland och Bosnien-Hercegovina.

Inom RUT-företagen var istället en högre andel anställda kvinnor och utrikes födda. År 2013 var 63 procent av de anställda kvinnor.

Var tredje anställd var född utanför Sverige och de vanligaste födelseländerna för dessa personer var Polen, Jugoslavien och Irak.

I Sverige hade 41 procent av alla anställda en eftergymnasial utbildning år 2013. Arbete inom ROT- och RUT-företag kräver normalt sett inte någon

FAKTA

I denna studie används uppgifter från Skatteverket över vilka företag som har fått ersättning för utförda ROT- och RUT-arbeten under åren 2010–2013. ROT- och RUT-avdrag är skattereduktioner till privatpersoner för arbeten som utförs i eller i nära anslutning till en bostad.

ROT-AVDRAGET infördes i december 2008 och betalas sedan den 1 januari 2016 med 30 procent av arbetskostnaden, dock maximalt 50 000 kr per person och år. Till ROT-arbeten räknas reparation, underhåll, ombyggnad och tillbyggnad av bostad.

RUT-AVDRAGET infördes i juli 2007 och har sedan den 1 januari 2016 ett tak på 25 000 kr per år för personer under 65 år och 50 000 kr för personer som har fyllt 65 år. Exempel på tjänster som ger RUT-avdrag är städning, fönsterputsning och barnpassning.

År 2013 betalade Skatteverket ut cirka 15 miljarder kronor för 1,8 miljoner utförda ROT-arbeten och cirka 3 miljarder kronor för 2,3 miljoner utförda RUT-arbeten.

I definitionen av när företagen startade räknas företag som bara bytt organisationsform inte som nystartade.

eftergymnasial utbildning, men en femtedel av alla anställda på RUT-företag och 15 procent på ROT-företag hade en eftergymnasial utbildning. Om andelen med eftergymnasial utbildning är lägre i ROT- och RUT-företag än bland samtliga anställda är istället andelen med förgymnasial eller gymnasial utbildning högre. Bland anställda inom ROT-företag har sju av tio en kortare eller längre gymnasieutbildning som sin högsta utbildningsnivå, jämfört med knappt hälften av alla anställda. Inom RUT-företagen har 24 procent högst förgymnasial utbildning, jämfört med 11 procent av samtliga anställda.

Bland anställda i RUT- och ROT-företag har utrikes födda högre utbildningsnivå än inrikes födda.

ANDELEN UTRIKES FÖDDA anställda i svenska företag skiljer sig markant åt beroende på om företagaren själv är inrikes eller utrikes

född. Bland ROT-företagare är detta mönster mycket tydligt. En inrikes född manlig ROT-företagare hade 2013 i genomsnitt 8 procent utrikes födda bland sina anställda, medan omkring hälften av de anställda var utrikes födda hos de manliga utrikes födda ROT-företagarna. Det finns ett liknande mönster hos kvinnliga ROT-företagare.

Hos inrikes födda RUT-företagare var en tredjedel av de anställda utrikes födda. Motsvarande andel bland utrikes födda kvinnliga RUT-företagare var nästan tre fjärdedelar. Bland manliga utrikes födda RUT-företagare var andelen drygt 60 procent. RUT-företagarnas anställningsmönster skiljer sig således markant från genomsnittet om man ser till andelen utrikes födda inom alla svenska företag. Både inrikes och utrikes födda RUT-företagare har en högre andel anställda som är utrikes födda. Och det är särskilt de kvinnliga RUT-företagarna som anställer utrikes födda personer. ■

Therese Hedlund och Susanne Gullberg Brännström arbetar med arbetsmarknadsstatistik på SCB

Therese Hedlund

019-17 65 44
therese.hedlund@scb.se

Susanne Gullberg Brännström

019-17 66 61
susanne.gullbergbrannstrom@scb.se

Hallsberg – Sveriges befolkningsmässiga mitt

Sveriges befolkningsmedelpunkt färdades 96 kilometer mellan 1810 och 2010. Men förflyttningen har skett i olika riktningar under perioden, så de båda årens medelpunkter ligger bara 33 kilometer från varandra.

Hur förändras befolkningens geografiska fördelning i ett land? Genom att ta reda på var invånarna bor och räkna ut befolkningens medelpunkt kan man få en bild av sådana förändringar. Det mest kända exemplet är antagligen det som visar hur befolkningsmedelpunkten i USA stadigt vandrat västerut sedan 1790.

Den svenska befolkningen ökade från cirka 2,4 miljoner invånare 1810 till 9,3 miljoner 2010. Befolk-

ningsmedelpunkten rörde sig 96 kilometer under dessa 200 år, ett genomsnitt på cirka 500 meter per år. Men medelpunkterna 1810 och 2010 ligger ändå bara 33 km från varandra. År 1810 låg medelpunkten i Motala kommun, i Västra Ny församling, och år 2010 låg den i Sköllersta församling i Hallsbergs kommun.

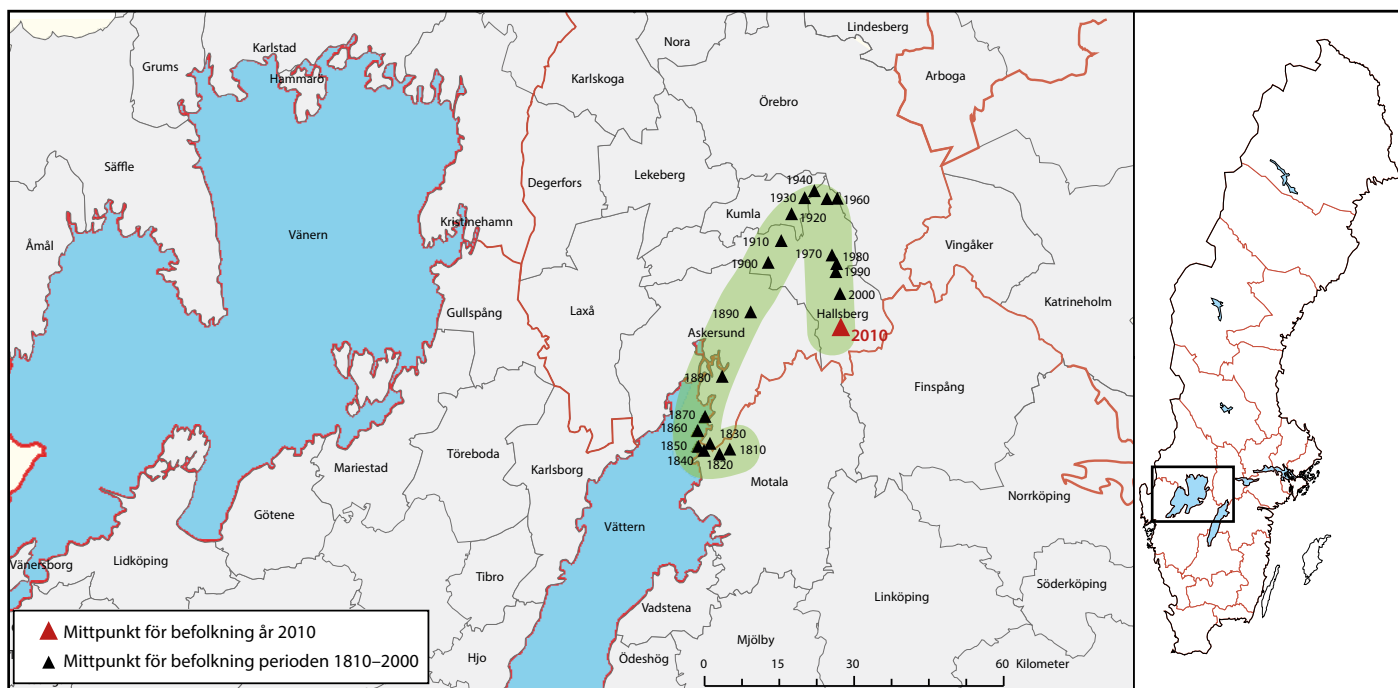
DEN VÄG SOM MEDELPUNKTEN färdats ger vissa insikter i hur det svenska samhället har förändrats. Under

500

meter per år har befolkningsmedelpunkten flyttat sig i genomsnitt under åren 1810–2010.

FRÅN MOTALA TILL HALLSBERG PÅ 200 ÅR

Befolkningsmedelpunkt 1810–2010

Sveriges befolkningsmedelpunkt har rört sig sammanlagt 96 kilometer under perioden 1810–2010. Mellan 1840 och 1920 hade medelpunkten nordlig färdriktning, medan den efter 1960 har förflyttats söderut.

BEFOLKNINGSMEDELPUNKTEN LÅNGT IFRÅN SVERIGES MITT

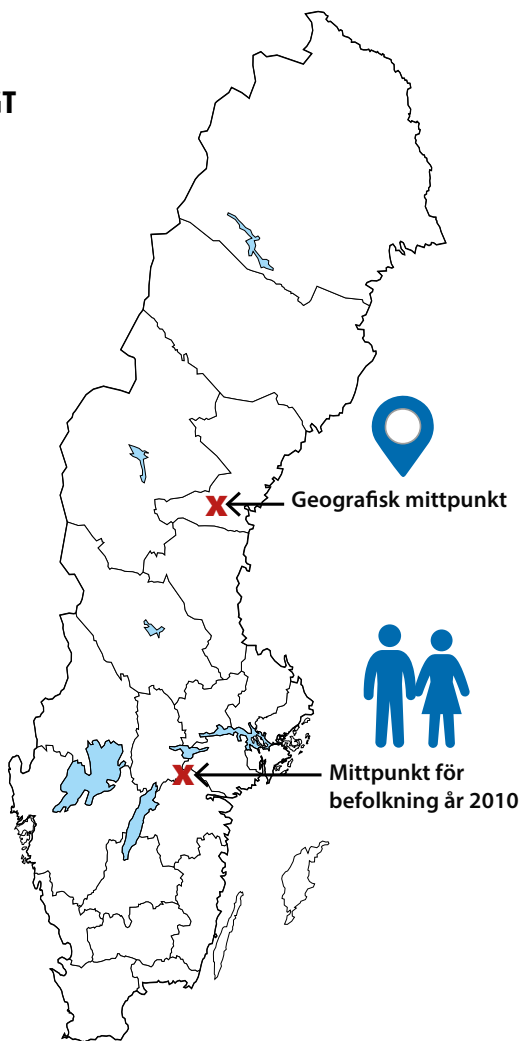
Befolkningsmedelpunkt 2010 och geografisk medelpunkt

Sveriges befolkning är ojämnt fördelad över landet. Den geografiska medelpunkten, som är belägen i Torps församling i Ånge kommun, ligger cirka 40 mil norr om den befolkningsmässiga medelpunkten 2010.

LÄS MER

Plane, D. & Rogerson, P. (2015) On tracking and disaggregating center points of population. *Annals of the Association of American Geographers*, 105 (5) 968–986

→ SE BAKSIDAN FÖR MER OM BEFOLKNINGSMEDELPUNKT

perioden 1810–1840 flyttade medelpunkten sakta västerut som en konsekvens av befolkningstillväxt i de västra delarna av södra Sverige. Därefter ändrade den till en nordlig riktning i allt snabbare takt och färdades med en hastighet av 1 kilometer per år mellan 1840 och 1920, med ett stort språng på 14 kilometer mellan 1880 och 1890. Detta var delvis en följd av koloniseringen av norra Sverige i jakten på naturresurser, men berodde i ännu högre grad på utflyttningen från södra Sverige till utlandet, främst USA.

På 1930-talet ändrades färdriktningen igen, den här gången österut i maklig takt till 1960 då medelpunkten gjorde ett nytt stort språng söderut (12 kilometer) under det efterföljande årtiondet. Denna period var det ett resultat av snabb urbanisering med kraftig befolkningsminskning i Norrlands inland och koncentration av befolkningen till de större städerna i landets södra delar. Om man bortser från 1970–1980, när medelpunkten i princip inte ändrade läge, så har färden fortsatt söderut med något ökande takt. Under de senaste årtiondena beror detta delvis på ökad invandring till Sverige och att invandrarna i stor utsträckning bosatt sig i storstadsregionerna runt Göteborg, Malmö och Stockholm.

GENOM ATT BERÄKNA MEDELPUNKTEN för andra grupper än totalbefolkningen kan man också studera olika egenskaper i befolkningen. Exempelvis ligger medelpunkten för höginkomsttagare cirka 20 kilometer öster om medelpunkten för låginkomsttagare. Detta kan förklaras av att antalet höginkomsttagare är större i Stockholmsområdet jämfört med de mer västliga delarna av landet.

Medelpunkten för nyfödda ligger drygt 10 kilometer rakt söderut från den totala befolkningsmedelpunkten vilket betyder att befolkningen är något yngre i de södra delarna av Sverige. Om den utvecklingen fortsätter kommer den totala befolkningsmedelpunkten antagligen att fortsätta sin vandring söderut. Beroende på hur framtida befolkningstillväxt och inrikes flyttningar fördelar sig kanske det snart blir Finspång eller Motala som kan stoltsera med att vara Sveriges befolkningsmedelpunkt. Stockholmsregionens tillväxt och den omfattande invandringen till Sverige är dock osäkerhetsfaktorer som kan leda till en helt ny färdriktning för befolkningsmedelpunkten. ■

FAKTA

I beräkningen av befolkningsmedelpunkten beräknas först den geografiska medelpunkten i varje kommun. Kommunens alla invånare "placeras" i denna mittpunkt. Därefter vägs alla kommuners medelpunkt samman till en central befolkningsmedelpunkt för hela Sverige. Varje kommun har en vikt som bestäms av befolkningens storlek.

År 2010 låg medelpunkten för befolkningen i Sköllersta församling i Hallsbergs kommun.

Ulf Ernstson är universitetslektor i GIS vid Högskolan Väst. Thomas Niedomysl är docent i kulturgeografi vid Lunds Universitet

Ulf Ernstson

070-529 91 46
ulf.ernstson@hv.se

Thomas Niedomysl

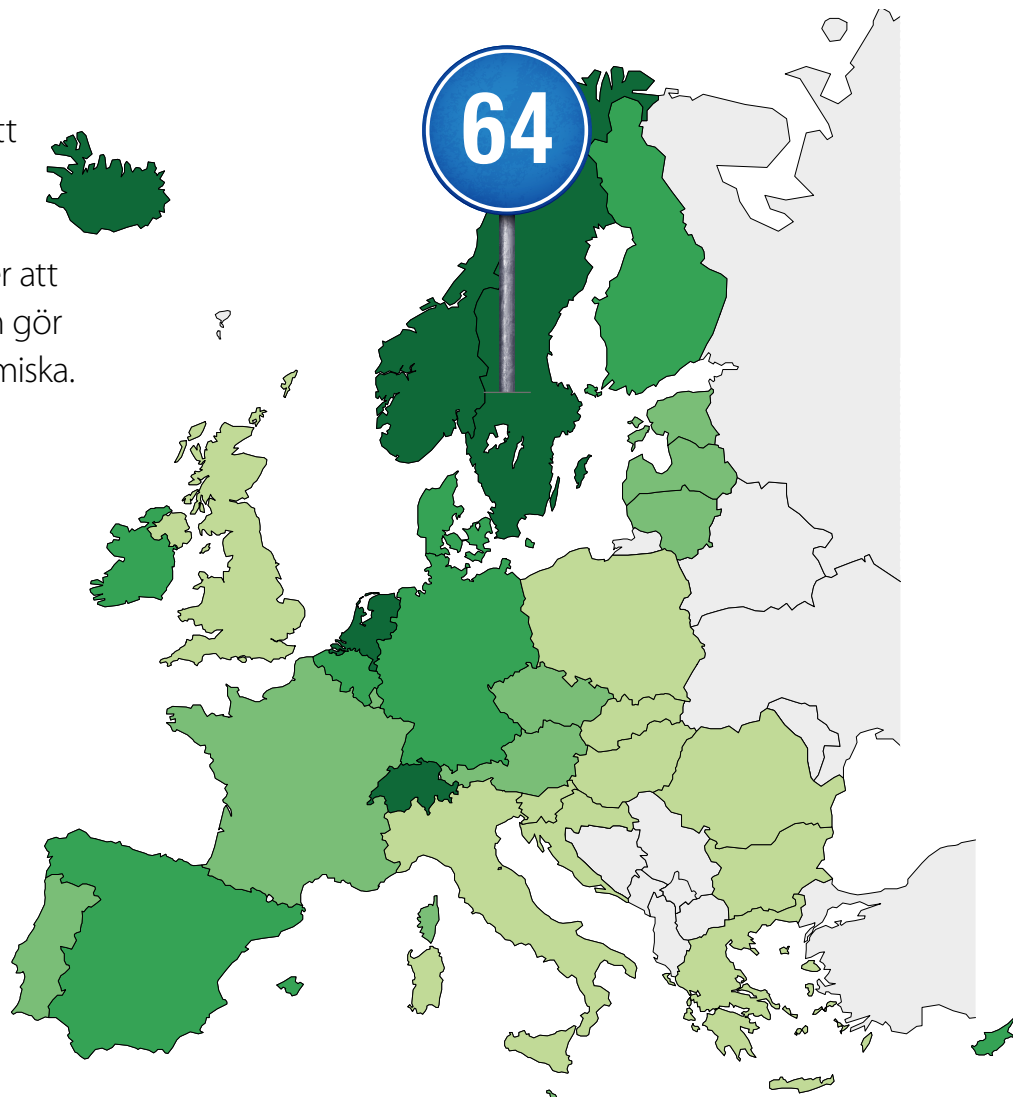
046-222 03 27
thomas.niedomysl@keg.lu.se

Sverige har högst pensions- ålder i EU

I Sverige börjar man i genomsnitt att ta ut ålderspension vid 64 års ålder. Det är högst ålder av alla länder i EU. De som fortsätter att arbeta trots att de tar ut pension gör det ofta av andra skäl än ekonomiska.

Genomsnittlig ålder då pension togs ut för befolkning 50–69 år, 2012

- 63 - 65
- 61 - 63
- 59 - 61
- 57 - 59
- Saknar uppgift

År 2012 var den genomsnittliga åldern då personer i Sverige började ta ut ålderspension 64 år. Jämfört med övriga länder i EU samt Norge, Island och Schweiz var det den tredje högsta åldern för första pensionsuttaget. Endast Norge och Island hade högre pensionsålder med 65 år.

I Sverige var genomsnittsåldern för både kvinnor och män 64 år. I hela EU var genomsnittet 59 år för båda könen. I de flesta länder där pensionsåldern skiljde sig mellan könen hade män högre genomsnittlig pensionsålder än kvinnor. Skillnaden var störst i Kroatien och Slovakien där pensionsåldern för kvinnor var fyra år lägre än för män. De enda länder där kvinnor hade högre pensionsålder än män var Cypern och Storbritannien. Skillnaden var ett år.

64

är genomsnittlig ålder för första pensionsuttag i Sverige.

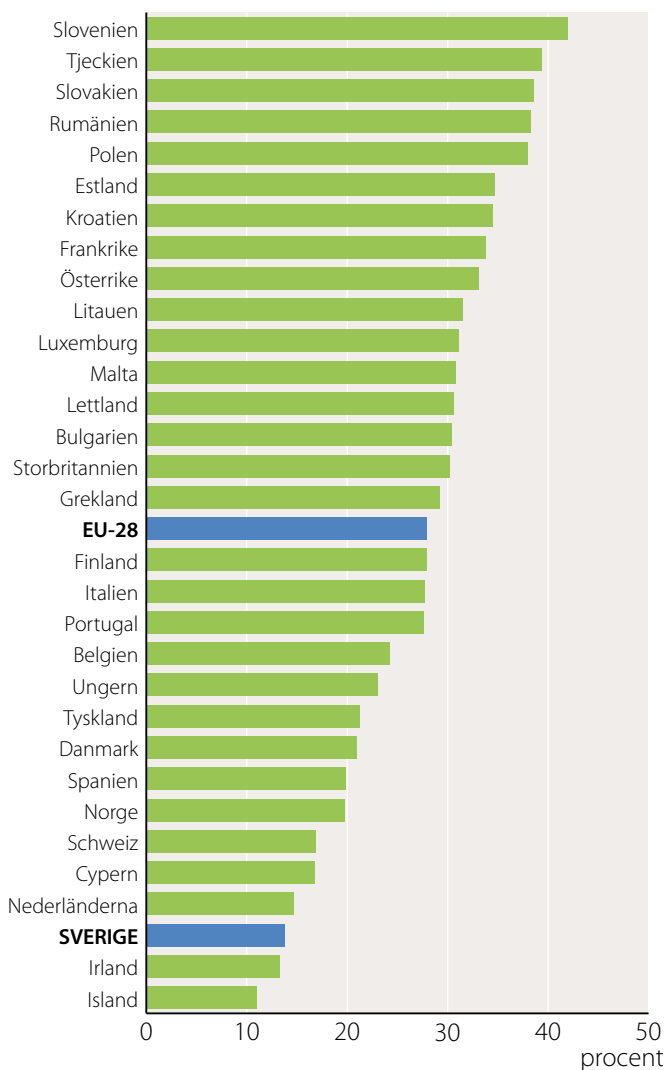
HUR STOR ANDEL SOM TOG UT PENSION bland de tillfrågade varierade mellan såväl länder som åldersgrupper. I åldrarna 50–64 år inom EU tog 28 procent ut någon form av pension. I Sverige var andelen betydligt lägre, knappt 14 procent.

Av dem som tog ut pension i Sverige var nästan fyra av tio sysselsatta, vilket kan jämföras med genomsnittet i EU där två av tio arbetade. I Sverige var det en större andel män än kvinnor som var sysselsatta, 42 procent mot 33 procent. I EU som helhet var andelen lika stor för båda könen.

Av de personer som hade slutat arbeta hade nästan tre av tio velat fortsätta. Det gäller både för Sverige och för EU. Det var en större andel svenska

KNAPPT 14 PROCENT AV SVENSKARNA I ÅLDERN 50–64 ÅR TAR UT PENSION

Andel som tog ut pension 2012 i befolkningen 50–64 år efter land och ålder, 2012

År 2012 tog nästan 28 procent i åldern 50–64 år i EU ut pension. Sverige var ett av de länder som hade lägst andel, knappt 14 procent tog ut pension. Bara Irland och Island hade lägre andel.

kvinnor än svenska män som velat arbeta längre till skillnad från EU där männen i större utsträckning velat fortsätta arbeta.

DE SOM FORTSATT ATT ARBETA efter att de börjat ta ut pension tillfrågades om orsaken till detta. Sverige var ett av fem länder där över 60 procent fortsatte att arbeta av andra skäl än ekonomiska. De övriga fyra var Danmark, Norge, Österrike och Slovenien. Att man fortsatte att arbeta berodde istället på att man hade ett tillfredsställande arbete eller på att arbetet gav sociala kontakter. För hela EU var motsvarande andel knappt 30 procent. I fem länder – Rumänien, Slovakien, Estland, Litauen och Lettland – låg

Att man fortsatte att arbeta berodde istället på att man hade ett tillfredsställande arbete eller på att arbetet gav sociala kontakter.

andelen under 10 procent. I dessa länder fortsätter man i huvudsak att arbeta för att säkra en tillräcklig inkomst antingen nu eller i framtiden. ■

FAKTA

År 2012 genomförde SCB på uppdrag av Eurostat en tilläggsundersökning till Arbetskraftundersökningarna (AKU). Ämnet för tilläggsundersökningen var **övergången mellan arbete och pension**. Det är bland annat intressant för det särskilda EU-målet om tillräckliga och hållbara pensioner. I undersökningen ingick inte personer som var under 50 år eller över 69 år och inte heller personer som under lång tid varit utanför arbetsmarknaden. Resultaten av undersökningen ger därför ingen heltäckande beskrivning av alla pensionärer. Vidare är ländernas pensionssystem organiserade på olika sätt och i denna artikel finns inte utrymme att beskriva vilka skillnaderna är.

DEN ÅLDER SOM REDOVISAS anger ålder för första pensionsuttag, alltså inte vid vilken ålder man slutar att arbeta. Många slutar att arbeta i samband med att de tar ut sin första pension, men det är också många som fortsätter att arbeta samtidigt som de tar ut pension.

DET ÄR DEN PERSON som svarar på frågorna som själv avgör om ersättningen ska betraktas som pension, men ersättning i pengar (ej lön) måste vara regelbunden och återkommande. Avgångsvederlag och mindre uttag i syfte att erhålla pensionsrabatter på kollektivtrafik, museum m.m. inkluderas inte.

Cecilia Westin

arbetar med arbetskraftundersökningarna på SCB
08-506 948 55
cecilia.westin@scb.se

Det finns ett tydligt samband mellan föräldrars och barns utbildning. Barn till högutbildade blir oftare själva högutbildade. Bland exempelvis läkare och civilingenjörer har många valt samma utbildning som någon förälder.

Hög utbildning går i arv

» Föräldrarnas utbildningsnivå har betydelse för om deras barn skaffar sig en högre utbildning. Andelen som skaffar sig en eftergymnasial utbildning är högst för dem med två högutbildade föräldrar och lägst för dem vars föräldrar har förgymnasial utbildning. 80 procent av dem med två högutbildade föräldrar har själva har en eftergymnasial utbildning, jämfört med 25 procent om ingen förälder har gymnasial utbildning.

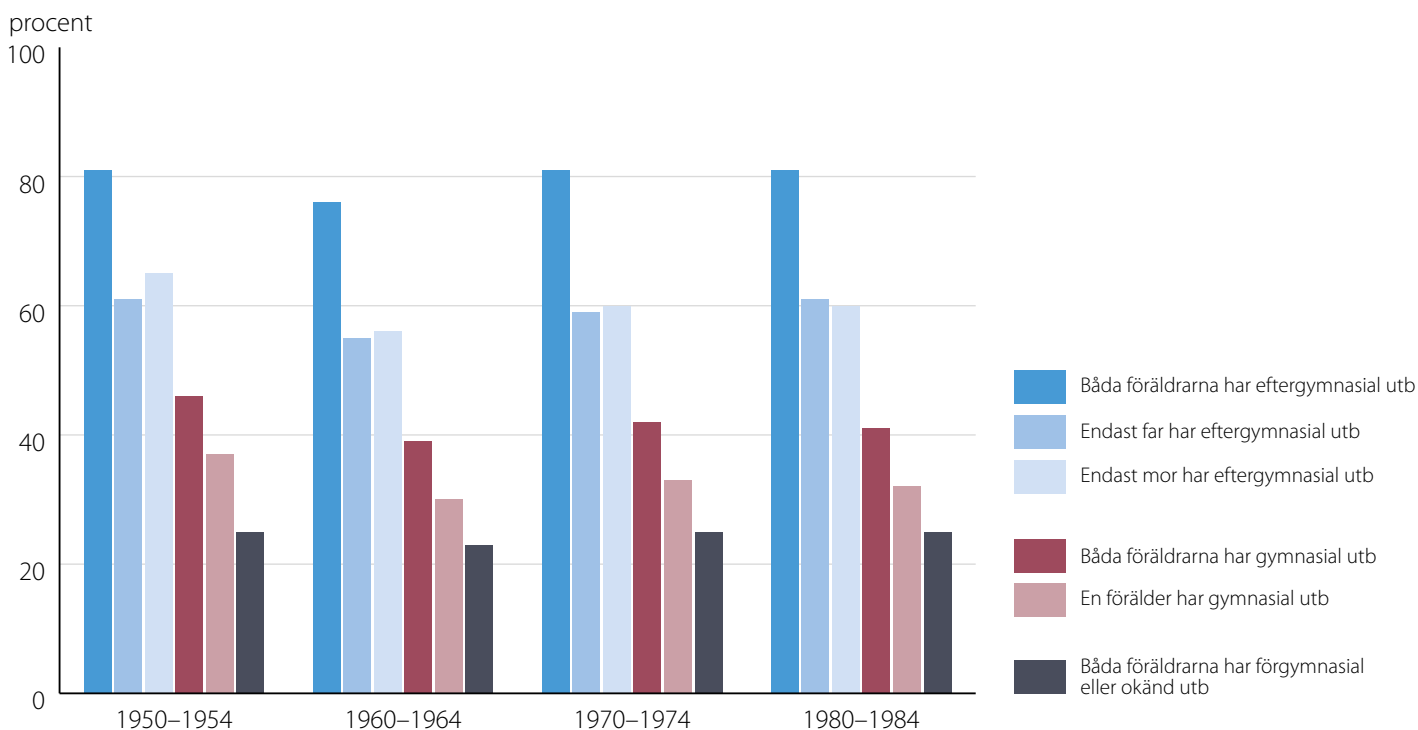
DET ÄR LITEN SKILLNAD mellan olika åldersgrupper. För dem som föddes under åren 1960–1964 är andelen högutbildade lägre än för dem som är några år äldre eller yngre, oberoende av föräldrarnas utbildning. Det beror på att det föddes många barn under dessa år och att den högre utbildningen inte byggdes ut i den takt som skulle ha behövts för att skapa utbildningsplatser åt en lika stor andel av en årskull som tidigare.

”

Föräldrarnas utbildning har betydelse för om deras barn skaffar sig en högre utbildning.

BARN TILL HÖGUTBILDADE HAR OFTA SJÄLVA HÖG UTBILDNING

Andel inrikes födda med eftergymnasial utbildning efter födelseår och föräldrars utbildningsnivå

Under lång tid har ungefär samma andel av barnen till föräldrar med en viss utbildningsnivå skaffat sig högre utbildning. Högst är andelen om båda föräldrarna är högutbildade.

FÖR VISSA UTBILDNINGAR är det vanligt att barn väljer samma typ av utbildning som föräldrarna. Det gäller exempelvis civilingenjörer och läkare. Av 4 600 inrikes födda läkare i åldern 30–34 år är det drygt 23 procent som har minst en förälder som är läkare och av 15 500 civilingenjörer i åldern 30–34 år är det mer än 14 procent som har en förälder som är civilingenjör. Som jämförelse har 2 procent av samtliga 30–34-åringar någon förälder med läkarutbildning och knappt 3 procent någon förälder med civilingenjörsutbildning.

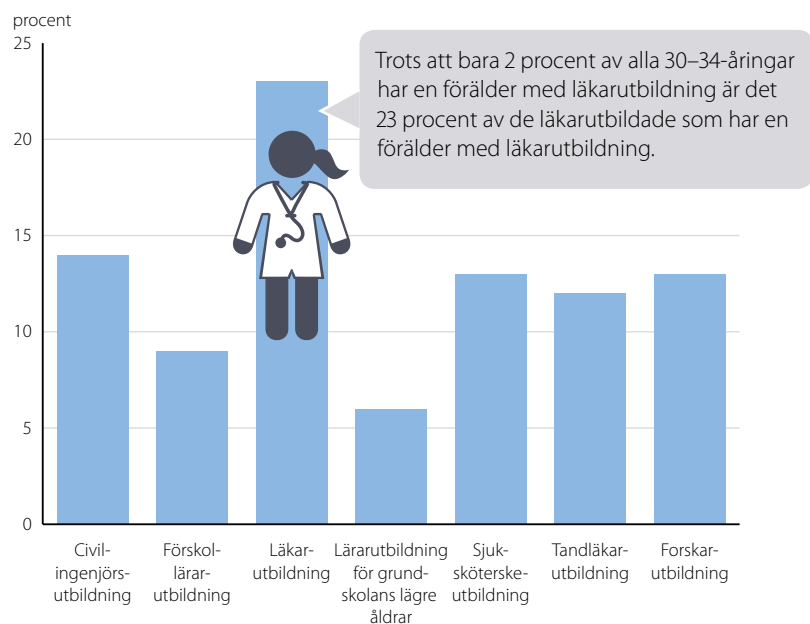
Även bland tandläkare och sjuksköterskor är det större andel än genomsnittet som har föräldrar med samma utbildning. Det är 12 procent av unga tandläkare som har en förälder som också är tandläkare och 13 procent av sjuksköterskorna i åldern 30–34 år har någon förälder som är sjuksköterska.

Många som har forskarutbildning har också föräldrar med sådan utbildning. Av forskarutbildade i åldern 30–34 år är det 13 procent som har minst en förälder med forskarutbildning medan ungefär 2 procent av samtliga 30–34-åringar har någon förälder med forskarutbildning.

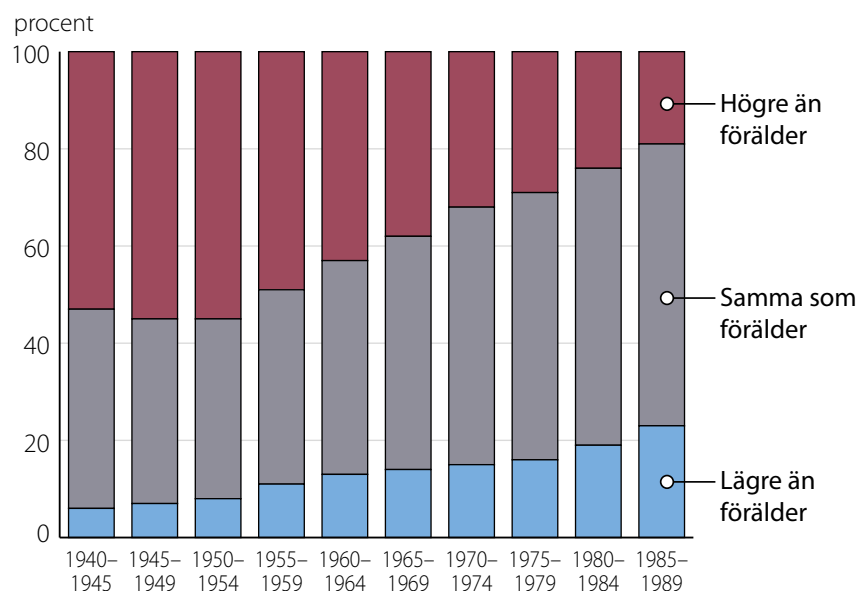
VAR FJÄRDE UNG LÄKARE HAR EN FÖRÄLDER SOM ÄR LÄKARE

Andel inrikes födda 30–34-åringar med viss utbildning som har minst en förälder med samma typ av utbildning

ALLT FÄRRE HAR HÖGRE UTBILDNING ÄN SINA FÖRÄLDRAR

Utbildningsnivå för inrikes födda i förhållande till den förälder som har högst utbildning, efter födelseår

När den allmänna utbildningsnivån stigit har det blivit mindre vanligt att ha högre utbildning än någon av föräldrarna.

→ **UNDER LÅNG TID** har den allmänna utbildningsnivån i befolkningen stigit och i åldern 30–34, där de flesta hunnit fullfölja sin utbildning, är det nu 59 procent av kvinnorna och 42 procent av männen som har en eftergymnasial utbildning. Av deras föräldrar är det ungefär en tredjedel som har eftergymnasial utbildning, men eftersom det är vanligt att bara en av föräldrarna har eftergymnasial utbildning är det ungefär 45 procent som har minst en förälder med eftergymnasial utbildning.

Andelen som har högre utbildning än någon av föräldrarna minskar successivt samtidigt som andelen som har lägre utbildning än den högst utbildade föräldern ökat. Bland dagens 30–34-åringar är det en fjärdedel som har högre utbildning än någon av föräldrarna och en femtedel har lägre utbildning än den högst utbildade föräldern. Trenden pekar mot att det snart är lika vanligt att ha lägre utbildning som att ha högre utbildning än någon av föräldrarna.

I åldersgruppen 60–74 år är det få som haft högt utbildade föräldrar och det är mer än hälften som har högre utbildning än någon av föräldrarna, medan det är färre än var tionde som har lägre utbildning. I och med att föräldragenerationen fått högre utbildning har alltså andelen som skaffat sig högre utbildning än någon av föräldrarna minskat från ungefär hälften till en fjärdedel trots att den allmänna utbildningsnivån är högre i den yngre generationen. ■

FAKTA

Vad man bedömer som högre eller lägre utbildning beror i hög grad på hur man jämför äldre och yngres utbildningar. Här har utbildningarna delats in i tre grupper där den **lägre gruppen** motsvarar främst folkskola, realskola, flickskola eller grundskola. **Mellangruppen** omfattar gymnasieutbildningar inklusive de tvååriga gymnasieutbildningar som fanns fram till år 1996 medan gruppen med **högre utbildning** omfattar dem som har minst ett års eftergymnasial utbildning. De uppgifter som redovisas i artikeln gäller personer som är födda i Sverige. Det beror på att uppgift om föräldrars utbildning saknas för de flesta utrikes födda.

Uppgifterna avser befolkningen den 31 december 2014. Föräldrarnas utbildning avser samma tidpunkt om de inte avlidit eller utvandrat. I andra hand används senast kända uppgift i registret över befolkningens utbildning, folk- och bostadsräkningen 1990 eller folk- och bostadsräkningen 1970.

LÄS MER

SCB. TEMA Utbildning 2016:1
Samband mellan barns och föräldrars utbildning.

Kenny Petersson

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
019-17 65 62
kenny.petersson@scb.se

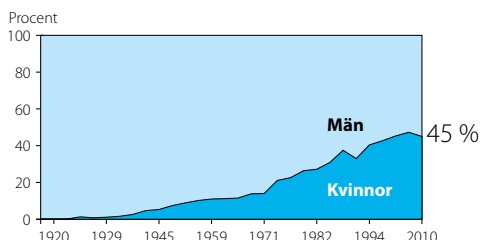

Debatten om jämställdhet rör ofta upp starka känslor. Den som vill veta hur det faktiskt ligger till med till exempel löneskillnader mellan män och kvinnor kan använda sig av SCB:s jämställdhetsstatistik. *Statistiken ger en gemensam grund att stå på, säger Helena Löf på SCB.*

SCB har koll på jämställdheten

I bland stämmer uttrycket ”en bild säger mer än tusen ord”. Ta till exempel diagrammet över riksdagens sammansättning 1919–2010. Grafen visar utvecklingen från total mansdominans till 45 procent kvinnor 2010.

RIKSDAGENS SAMMANSÄTTNING 1919–2010

År 1994 var det år då Sveriges riksdag fick det som brukar beskrivas som en jämn könsfördelning bland ledamöterna, 40 procent kvinnor och 60 procent män. Jämnast var det efter valet 2006 med 47 procent kvinnor och 53 procent män.

– Det här är ett av mina favoritdiagram. Det blir så himla tydligt! Man ser hur många män som fattat besluten, men också att det på de snart 100 år som gått sedan kvinnor fick rösträtt har hänt väldigt mycket, säger Helena Löf som arbetar med jämställdhetsstatistik på SCB.

Diagrammet finns i SCB:s fickbok På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet. Boken, som gavs ut första gången 1984, sammanställer svensk statistik kring jämställdhet. Nästa utgåva publiceras i juli i år.

– SCB presenterar statistik inom många olika områden så att jämställdhetsperspektivet blir synligt. I På tal om kvinnor och män kan man säga att vi har ett livsperspektiv. Där finns statistik om befolk-

ningen, hälsa, utbildning, arbetsliv, brott, makt och tidsanvändning – det täcker in hela livet, säger Helena Löf.

I DEN SENASTE UTGÅVAN av boken kan man följa utvecklingen av jämställdheten under 30 år.

– Löneskillnaderna mellan kvinnor och män har inte minskat särskilt mycket. Däremot arbetar kvinnor deltid i lägre grad idag medan män gör det i något högre grad jämfört med tidigare. Men det är fortfarande mycket vanligare att kvinnor jobbar deltid.

När det gäller föräldraledighet har det skett större förändringar. 1985 tog kvinnor ut 94 procent av dagarna med föräldrapenning, medan män tog ut 6 procent. Motsvarande andelar 2014 var 75 respektive 25 procent. De två så kallade pappamånaderna har haft stor effekt på uttaget.

REGERINGENS ÖVERGRIPANDE MÅL med jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det förutsätter samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter på livets alla områden. Målet kan brytas ner i fyra områden:

- Jämn fördelning av makt och inflytande
- Ekonomisk jämställdhet
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

SCB har i uppdrag att ta fram statistik som kan användas för att följa upp de

jämställdhetspolitiska målen. Statistiken hämtas från flera olika håll. För att få en så heltäckande bild som möjligt av samhället används statistik både från SCB:s egna undersökningar såväl som uppgifter från andra myndigheter och organisationer.

– Debatten om jämställdhet i samhället kan vara ganska högljudd och polariserad. Då behöver man fakta att stå på. Med hjälp av statistik kan vi veta hur det faktiskt ligger till. Sedan är det upp till de som debatterar vad de vill göra med den informationen, säger Helena Löf.

Andreas Rosander

➔ Här hittar du SCB:s statistik om jämställdhet: www.scb.se/jamstalldhet

Helena Löf arbetar med jämställdhetsstatistik på SCB.

Alla ska synas i statistiken

Med hjälp av statistik kan vi få en uppfattning om kvinnors och mäns villkor. I Statistiskolan beskriver vi vad jämställdhetsstatistik är och hur man gör tabeller som kan analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv.

All jämställdhetsstatistik utgår från könsuppdelad statistik. Det innebär

att både kvinnor och män, eller flickor och pojkar, blir synliga i statistiken. Det gör man genom att presentera alla uppgifter i en tabell eller ett diagram för både

kvinnor och män. En tabell över till exempel yrken redovisar alltså hur många kvinnor och män som arbetar inom respektive yrkeskategori.

KÖNSUPPDELAD STATISTIK är en förutsättning, men inte tillräckligt för att kunna göra

jämställdhetsanalyser. För att få en helhetsbild är det även nödvändigt med statistik som belyser jämställdhetsfrågor.

Det gäller att fundera över inom vilka områden man behöver producera statistik för att kunna belysa olika jämställdhetsproblem. Vilka dessa områden är kan skilja sig åt mellan olika länder och olika tider. Det kan till exempel handla om vem som vabbar, rädsla för våld eller representation i politik eller börsbolagens styrelser.

DET FINNS FLER FAKTORER än kön som påverkar våra liv, exempelvis ålder, om man är född i Sverige eller något annat land, utbildningsnivå och eventuella

funktionsnedsättningar. När kön kombineras med andra indelningsgrunder blir analysen mer nyanserad och gör jämställdheten eller ojämsställdheten tydligare. Exempelvis när det gäller statistik om arbetsmarknaden vill vi inte titta på uppgifter om kön i en tabell och födelseland i en annan, utan vi vill kombinera båda delarna och kunna jämföra uppgifter för in- och utrikesfödda kvinnor och män.

FÖR ATT PRESENTERA statistik så att den blir lätt att analysera ur ett jämställdhetsperspektiv börjar man ofta med antalsuppgifter för kvinnor respektive män. I vårt exempel är det

TABELL 1
EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ I HÖGSKOLAN EFTER INRIKTNING 2013/14

Antal

Inriktning	Antal	
	Kvinnor	Män
Humaniora och konst	2 761	1 669
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	17 835	3 586
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	421	232
Naturvetenskap, matematik och data	2 101	2 852
Pedagogik och lärarutbildning	8 982	2 107
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	12 443	7 811
Teknik och tillverkning	4 612	9 531
Tjänster	667	426
Antal examina	49 822	28 214

Källa: Universitetskanslerämbetet

TABELL 2
EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ I HÖGSKOLAN EFTER INRIKTNING 2013/14

Antal och procentuell fördelning (%)

Inriktning	Antal		Procent	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Humaniora och konst	2 761	1 669	5,5	5,9
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	17 835	3 586	35,8	12,7
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	421	232	0,8	0,8
Naturvetenskap, matematik och data	2 101	2 852	4,2	10,1
Pedagogik och lärarutbildning	8 982	2 107	18,0	7,5
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	12 443	7 811	25,0	27,7
Teknik och tillverkning	4 612	9 531	9,3	33,8
Tjänster	667	426	1,3	1,5
Antal examina	49 822	28 214	100	100

antalsuppgifter över examina från högskolan läsåret 2013/14. En student kan ha en eller flera examina.

I den första versionen av **TABELLEN (1)** ser vi att det totalt är fler kvinnor än män som har tagit en examen, men det är svårt att få en helhetsbild av resultaten.

Nästa steg (**TABELL 2**) är att räkna ut den procentuella fördelningen. Vi ser att det utfärdas flest examina i högskolan inom Hälso- och sjukvård samt social omsorg och att det även är den vanligaste inriktningen för kvinnor som examineras. Den vanligaste inriktningen för examina utfärdade till män är teknik och tillverkning.

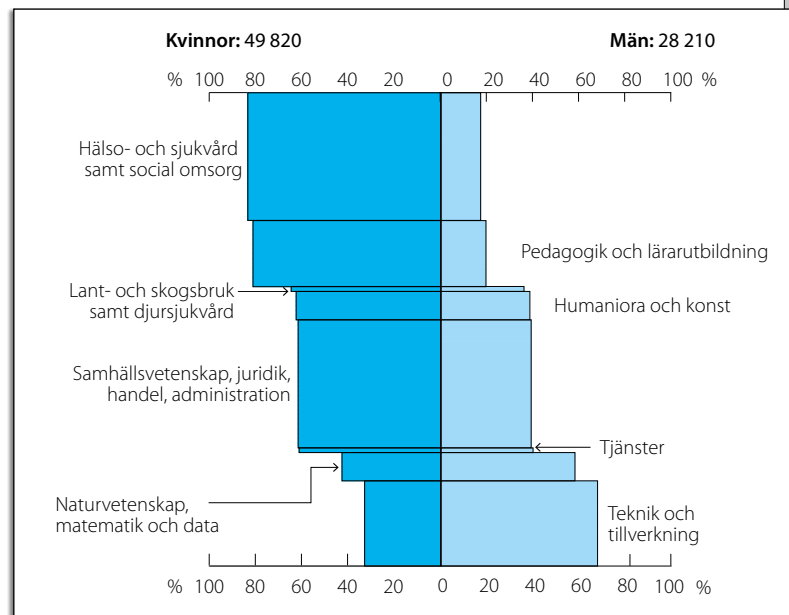
Det är dock svårt att få en uppfattning om hur könsfördelningen ser ut inom de olika inriktningarna, alltså hur stor andel av de som tagit examen inom en viss inriktning som är kvinnor respektive män. Vi går därför vidare och räknar ut

könsfördelningen per inriktning (**TABELL 3**). Samtidigt sorterar vi tabellen så att de inriktningar som har högst andel kvinnor hamnar överst och de inriktningar som har lägst andel kvinnor hamnar nederst. Nu är det lätt att se vilka inriktningar som har en jämn könsfördelning, vilka som är kvinnodominerade och vilka inriktningar som är mansdominerade.

Med en jämn könsfördelning brukar man mena att varken män eller kvinnor har en andel som är mindre än 40 eller större än 60 procent. Vi kan se i vår tabell att det är en inriktning som har en jämn könsfördelning, nämligen Naturvetenskap, matematik och data. Vi ser också att några av de andra inriktningarna ligger nära en jämn könsfördelning. Den mest kvinnodominerade inriktningen är Hälso- och sjukvård samt social omsorg medan den mest mansdominerade är Teknik och tillverkning.

Nu är tabellen klar att analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Vi kan se både hur många kvinnor och män som tagit en examen, hur kvinnor respektive män fördelar sig över olika utbildningsinriktningar samt hur könsfördelningen ser ut inom de olika inriktningarna. Om statistiken ska redovisas i en tabell kan det vara lämpligt att avrunda

siffrorna så att de blir lättare att tolka. Om man däremot vill göra redovisningen i form av ett diagram behåller man siffrorna utan att avrunda dem. Statistik över utbildningar och yrken passar bra att visualisera genom en typ av lådagram som både ger en bild av hur stora olika yrken och utbildningar är och hur fördelningen mellan män och kvinnor ser ut. ■

TABELL 3
EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ
I HÖGSKOLAN EFTER INRIKTNING 2013/14

Antal, procentuell fördelning och könsfördelning (%)

Inriktning	Antal		Procent		Könsfördelning	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	17 835	3 586	35,8	12,7	83,3	16,7
Pedagogik och lärutbildning	8 982	2 107	18,0	7,5	81,0	19,0
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	421	232	0,8	0,8	64,5	35,5
Humaniora och konst	2 761	1 669	5,5	5,9	62,3	37,7
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	12 443	7 811	25,0	27,7	61,4	38,6
Tjänster	667	426	1,3	1,5	61,0	39,0
Naturvetenskap, matematik och data	2 101	2 852	4,2	10,1	42,4	57,6
Teknik och tillverkning	4 612	9 531	9,3	33,8	32,6	67,4
Antal examina	49 822	28 214	100	100	63,8	36,2

Helena Löf

arbetar med jämställdhetsstatistik på SCB
019-17 67 64
helena.lof@scb.se

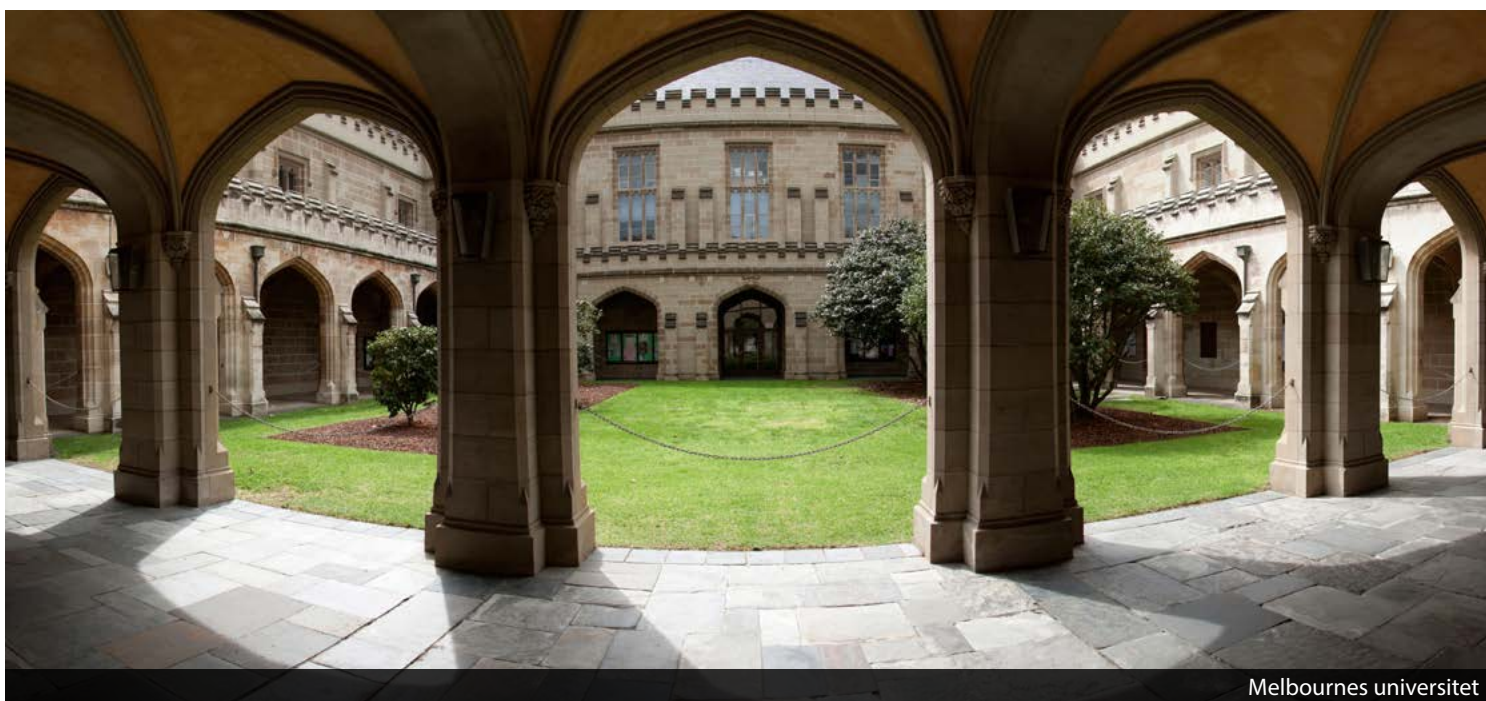

Foto: iStock

Svenska utbytesstudenter reser allt längre

Antalet utländska studenter som studerar i Sverige inom ramen för ett utbytesprogram har minskat under de senaste åren. Antalet utresande utbytesstudenter har däremot ökat, bland annat har det blivit vanligare att studera i Australien, Kina och Kanada.

Svenska universitet och högskolor deltar i olika utbytesprogram. Svenska studenter kan på så sätt genomföra en del av sin utbildning vid ett utländskt universitet samtidigt som utländska studenter genomför en del av sin utbildning i Sverige. Svenska lärosäten har studentutbyte med ett stort antal länder. Ungefär hälften av studentutbytet sker via EU-program, men även små lärosäten har ofta ett stort antal andra utbytespartners. EU främjar studentutbyte genom olika program sedan 1987. Syftet är i hög grad att skapa ett kulturellt utbyte men även att underlätta rörligheten på arbetsmarknaden mellan länderna.

INRESANDE UTBYTESSTUDENTER utgör drygt 3 procent av alla studenter i Sverige, men andelen varierar

3 %

av studenterna i Sverige är utbytesstudenter.

rar mellan olika lärosäten. Konsthögskolan och Handelshögskolan i Stockholm hade störst andel utbytesstudenter 2014/2015. De flesta av de inresande utbytesstudenterna kommer från Europa, där de vanligaste länderna är Tyskland, Frankrike, Spanien och Nederländerna. Antalet inresande utbytesstudenter från EU-länder utanför Norden ökade fram till läsåret 2012/2013 och var som flest 9 300 personer. Därefter har antalet minskat till 7 800 personer läsåret 2014/2015. Samtidigt har antalet inresande studenter från Asien ökat något. En stor del av studenterna från Asien kommer från Kina, men en ökande andel kommer från Singapore, Sydkorea och Japan.

Totalt har antalet inresande utbytesstudenter minskat från cirka 15 300 läsåret 2011/2012 till 13 500 läsåret 2014/2015. Innan dess hade antalet ökat för

varje år under en längre period. Detta mönster speglar dock förändringen i det totala antalet studenter i Sverige, så den procentuella minskningen är inte så stor. Av de inresande utbytesstudenterna är cirka 55 procent kvinnor. Framför allt är det en hög andel kvinnor, 70 procent, bland studenter från andra nordiska länder. Detta kan till stor del förklaras av att de nordiska länderna har stort utbyte inom kvinnodominerande inriktningar som hälso- och sjukvård. Det är en hög andel män bland utbytesstudenter från Frankrike, Italien och Indien.

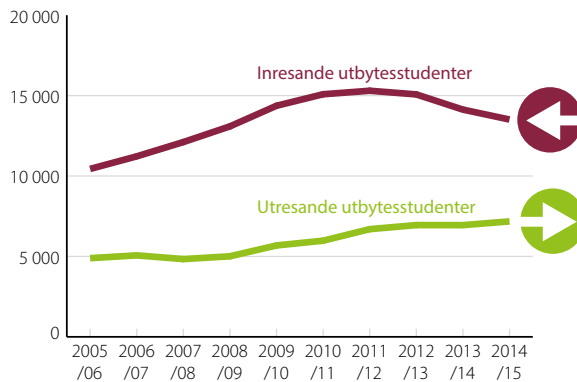
BLAND UTRESANDE UTBYTESSTUDENTER är USA, Storbritannien och Australien de mest populära länderna. Under senare år har det varit ett ökande antal studenter som sökt sig till Australien, Kina, Kanada, Sydkorea och Schweiz, medan antalet som rest till USA och Storbritannien varit i stort sett oförändrat. Däremot har färre utbytestudenter än tidigare valt att studera i Danmark eller Finland. Störst andel utresande utbytesstudenter läsåret 2014/2015 hade Handelshögskolan i Stockholm, Högskolan i Jönköping och Kungliga Tekniska Högskolan.

Antalet svenska utbytesstudenter som studerar utomlands har ökat från knappt 5 000 läsåret 2005/2006 till drygt 7 000 läsåret 2014/2015. Det totala antalet studenter har ökat med knappt 4 procent under den perioden och det är alltså en större andel av studenterna som deltar i utbytesprogram idag än tidigare. Läsåret 2014/2015 studerade knappt 2 procent av studenterna utomlands genom ett utbytesprogram. Andelen kvinnor bland de utresande studenterna var 57 procent, vilket kan jämföras med att drygt 60 procent av samtliga studenter var kvinnor. Kvinnorna deltar i något högre grad i utbytesprogram inom EU, främst Erasmus, medan männen i högre grad deltar i bilaterala program. Det är hög andel kvinnor bland utbytesstudenter som studerar i Frankrike, Grekland, Spanien och Storbritannien, medan andelen män är hög bland studenter som studerar i Ostasien och länder i Östeuropa.

FÖRUTOM UTBYTESSTUDENTER är det många studenter som själva söker utbildningar i ett annat land. Dessa kallas freemover-studenter och utgör cirka två tredjedelar av utresande studenter och cirka 60 procent av de inresande studenter som studerade i Sverige läsåret 2014/2015. Freemover-studenter studerar i genomsnitt längre tid i Sverige, inte sällan en hel examen, medan de flesta utbytesstudenter stannar högst två terminer. Därför är utbytesstudenternas andel större om man jämför antal personer som börjat studera vid ett svenskt lärosäte. Av de 13 500 utbytesstudenterna läsåret 2014/2015 hade endast ett fåtal studerat i Sverige tidigare, medan mer än hälften av de drygt 19 000 freemover-studenterna tidigare hade studerat vid ett svenskt lärosäte. ■

DUBBELT SÅ MÅNGA INRESANDE SOM UTRESANDE UTBYTESSTUDENTER

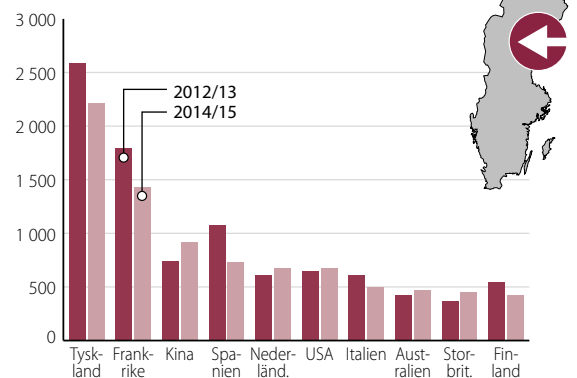
Antal utbytesstudenter läsåren 2005/2006–2014/2015

Under de senaste åren har antalet inresande utbytesstudenter minskat. Det beror främst på färre studenter från andra EU-länder.

ANTALET INRESANDE UTBYTESSTUDENTER FRÅN EU-LÄNDER HAR MINSKAT

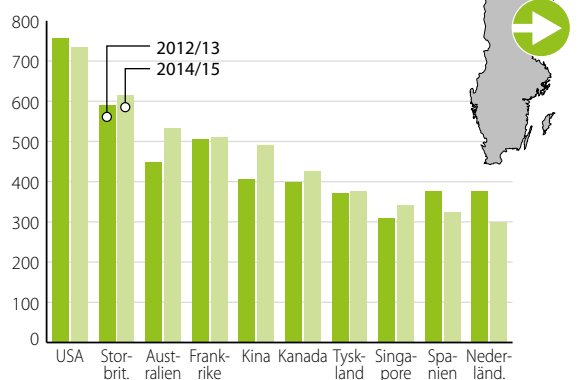
Antal inresande utbytesstudenter läsåren 2012/2013 och 2014/2015 för de vanligaste utbytesländerna

Många utbytesstudenter i Sverige kommer från Tyskland eller Frankrike, men de är färre än tidigare år.

MÅNGA UTRESANDE UTBYTESSTUDENTER STUDERAR I ENGELSKPRÅKIGA LÄNDER

Antal utresande utbytesstudenter läsåren 2012/2013 och 2014/2015 för de vanligaste utbytesländerna

Antalet utbytesstudenter som studerar i Australien eller Kina har ökat de senaste åren.

FAKTA

INRESANDE UTBYTESSTUDENTER är utländska studenter som studerar vid ett svenskt lärosäte inom ramen för ett utbytesprogram. Det kan vara ett EU-program (främst Erasmus), ett nordiskt program (främst Nordplus) eller ett så kallat bilateralt avtal, det vill säga ett utbytesavtal mellan två lärosäten. Utbytesstudenter betalar inga studieavgifter i Sverige.

FREEMOVER-STUDENTER är studenter som kommit till Sverige för att studera utan att studierna sker inom ramen för ett utbytesprogram. Många freemover-studenter läser på avancerad nivå, det vill säga ett magister- eller masterprogram. Från och med läsåret 2011/2012 har freemover-studenter från länder utanför EU/EES-området skyldighet att betala studieavgifter i Sverige.

Av de inresande utbytesstudenterna är 55 % kvinnor.

Lisa Sundling

arbetar med utbildningsstatistik på SCB
019-17 67 22
lisa.sundling@scb.se

BRÖST- OCH PROSTATACANCER VANLIGAST

HÄLSA År 2014 fick nära 61 000 personer cancer. Under de senaste 20 åren har antalet tumörer ökat med cirka 2,4 procent per år för män och 2 procent för kvinnor. Ökningen förklaras bland annat av att vi blir äldre, utökad screening och bättre metoder för att diagnostisera cancer, men också exponering för riskfaktorer.

Bröstcancer är den vanligaste cancerformen hos kvinnor och utgör 31 procent av all cancer hos kvinnor. Den vanligaste cancerformen bland män är prostatacancer, med 33 procent av alla fall år 2014.

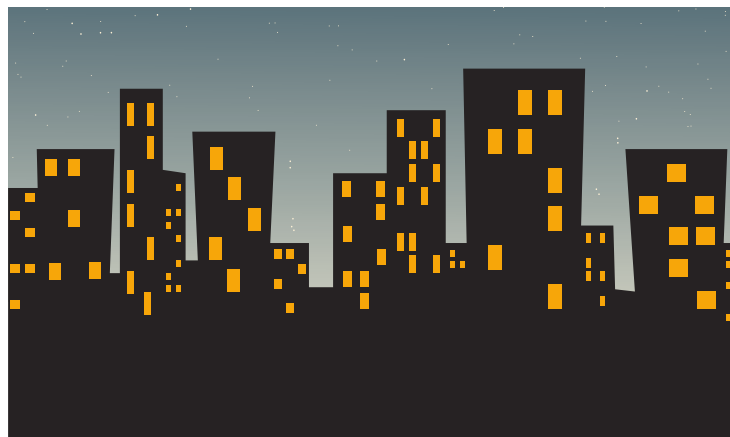
Fördelningen mellan män och kvinnor är relativt jämn, 52 procent av tumörerna är bland män och 48 procent bland kvinnor. Sannolikheten för en man att diagnostiseras med någon form av cancer före 75 års ålder är 33 procent och motsvarande sannolikhet för kvinnor är 29 procent.

Källa: Socialstyrelsen, www.socialstyrelsen.se

620

miljarder kronor betalade privatpersoner i skatt för inkomståret 2014. Det var en ökning med 23 miljarder jämfört med året innan.

Källa: SCB, www.scb.se

Fler kvinnor än män är otrygga

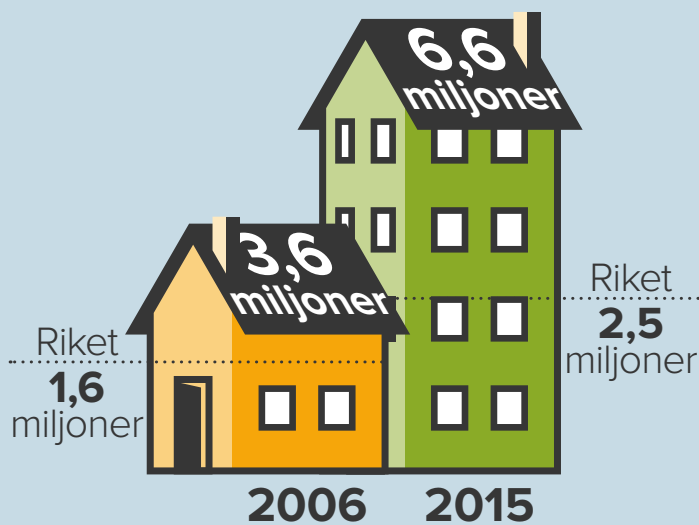
En majoritet av befolkningen mellan 16 och 79 år uppger att de är trygga i sitt bostadsområde på kvällen och andelen otrygga ligger generellt på en stabil nivå sedan 2009. Men det är stora skillnader mellan kvinnors och mäns otrygghet. 25 procent av kvinnorna uppger att de känner sig otrygga när de vistas i sitt bostadsområde på kvällstid, vilket ska jämföras med 7 procent av männen.

Det finns även stora skillnader i otrygghet beroende på hur man bor. Av de personer som bor i flerfamiljshus uppger 23 procent att de är otrygga i sitt bostadsområde på kvällstid. Motsvarande siffra för de som bor i småhus är 9 procent.

Källa: Brottsförebyggande rådet, www.bra.se

ALLT HÖGRE PRISER PÅ SMÅHUS

Det genomsnittliga priset på ett småhus i Stockholm

Källa: Fastighetspriser och lagfarter, SCB

FLER POLITIKER HOTAS UNDER VALÅR

POLITIK Nästan tre av tio av de förtroendevalda uppger att de utsattes för trakasserier, hot eller våld i samband med sitt politiska uppdrag under 2014. Motsvarande andel för 2012 var två av tio. Ett valår innebär att de förtroendevalda är mer exponerade i media och vistas mer ute bland medborgarna genom debatter, torgmöten och annat som ingår i en valkampanj. Även om en större andel utsattes för fysiska angrepp 2014 jämfört med 2012 så är ändå hot eller påhopp i sociala medier den vanligaste formen av utsatthet.

Andelen utsatta som uppgav att förövaren var en politisk extremist var högre valåret 2014 jämfört med 2012; 32 respektive 19 procent.

Källa: Brottsförebyggande rådet, www.bra.se

Foto: Scandinaav bildbyrå, Arash Atri

SCB tackar

Tack vare våra uppgiftslämnare – privatpersoner, företag, myndigheter och organisationer – kan SCB tillhandahålla tillförlitlig och aktuell statistik som tillgodoser samhällets informationsbehov.

HUSHÅLLENS INKOMSTER STIGER

EKONOMI De svenska hushållen får allt högre inkomster. År 2014 var den disponibla inkomsten per månad för det svenska medianhushållet 28 000 kronor. Det är 2 180 kronor mer än 2011. Man skulle kunna leka lite med siffrorna och säga att den disponibla månadsinkomsten för hushållen har stigit med 2 kronor varje dag som gått under åren 2011 till 2014. Beloppet varierar dock mellan kommunerna i Sverige. Medan ökningen för hushållen i Danderyd har varit 5 kronor per dag har hushållen i Malå kommun fått nöja sig med en daglig ökning på 5 öre.

Källa: SCB, www.scb.se

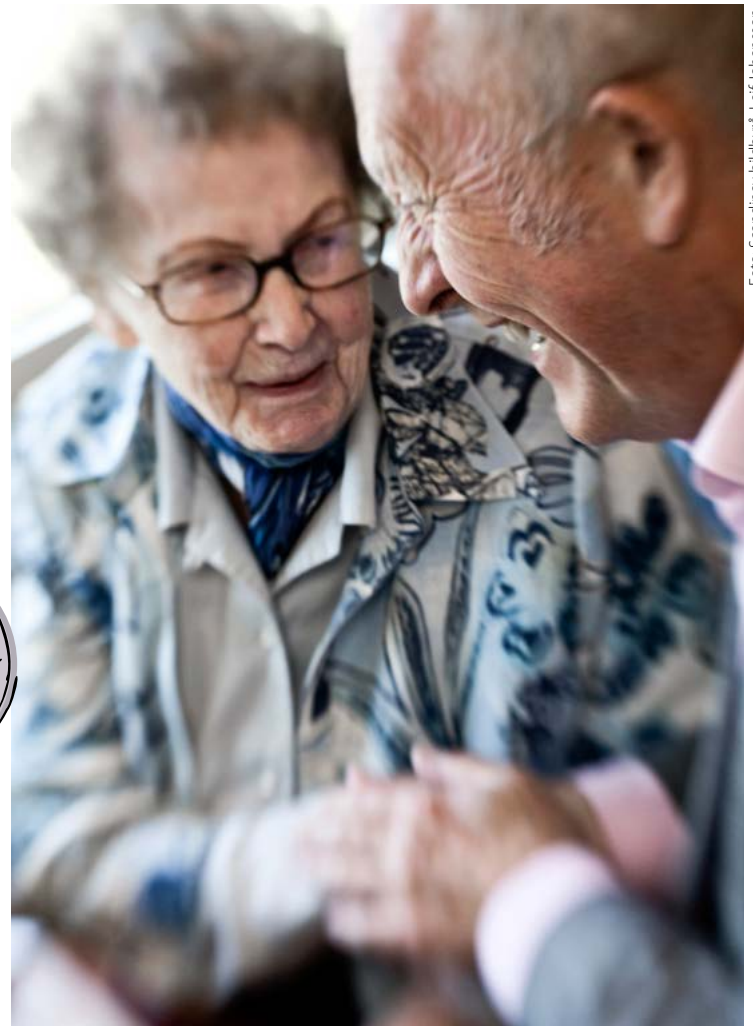
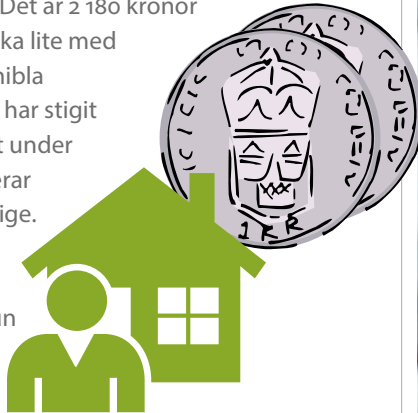

Foto: Scandinaav bildbyrå, Leif Johansson

SCB E-HANDELN VÄGER ALLT TYNGRE

50 %

av kvinnorna har handlat kläder eller sportartiklar via nätet under 2015. År 2003 var motsvarande siffra 14 procent.

Källa: IT bland individer, SCB

Var sjätte har ingen nära vän

I SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) ställs intervjufrågor om hur ofta man träffar och umgås med personer som står en nära i livet. Här ställs också en fråga om man har någon nära vän att kunna prata i förtrolighet med.

Av svaren framgår att 17 procent av männen och 11 procent av kvinnorna inte har någon nära vän, vilket blir vanligare med stigande ålder och mer tydligt för män än för kvinnor. I 65-74-årsåldern har 26 procent av männen och 13 procent av kvinnorna ingen nära vän utanför en eventuell parrelation.

Sammanboende män 55 år och äldre utan barn har i större utsträckning ingen nära vän än vad ensamboende män i samma åldersgrupp har: 29 procent jämfört med 21 procent. Det behöver dock inte betyda att de sammanboende männen i större utsträckning saknar en närstående person att ha en förtrolig relation med, eftersom intervjufrågan inte avser make, maka eller sambo, utan en vän utanför parrelationen.

Källa: SCB, www.scb.se

Här bor befolkningen i ditt län

Läs mer om befolkningsmedelpunkt på sid 18-19.

ett lands befolkningsmedelpunkt ger ett perspektiv på hur befolkningen fördelar sig geografiskt i landet. Med hjälp av detaljerade befolkningsdata kan man räkna ut befolkningsmedelpunkten på olika geografiska nivåer, och visa hur medelpunkten flyttas över tid.

På länsnivå handlar det oftast om ganska små förändringar. I exempelvis Stockholms län och Östergötlands län har medelpunkten inte förflyttat sig längre än 400 meter mellan 1990 och 2010. Betydligt större förändringar har skett i Västerbotten och Norrbotten där medelpunkten har förskjutits med 9,2 respektive 6,7 kilometer i sydöstlig riktning. Även i Halland, som till såväl yta som befolkning är ett litet län, har medelpunkten flyttats förhållandevis långt, med 3,4 kilometer i riktning mot Göteborg.

Avstånd mittpunkter för befolkning mellan år 1990 och år 2010, län, kommun, församling (km)

VÄSTERBOTTENS LÄN	9,2
Vindelns kommun	
Vindelns församling	
NORRBOTTENS LÄN	6,7
Bodens kommun	
Gunnarsbyn församling	
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN	3,6
Alingsås kommun	
Bjärke församling	
HALLANDS LÄN	3,4
Falkenbergs kommun	
Vinberg-Ljungby församling	
VÄSTMANLANDS LÄN	3,0
Västerås kommun	
Dingtuna-Lillhärad församling	
KALMAR LÄN	2,8
Mönsterås kommun	
Fliseryd församling	
GÄVLEBORGS LÄN	2,7
Söderhamns kommun	
Skog församling	
JÄMTLANDS LÄN	2,6
Östersunds kommun	
Östersund församling	
VÄSTERNORRLANDS LÄN	2,6
Härnösands kommun	
Säbrå församling	
VÄRMLANDS LÄN	2,2
Kils kommun	
Stora Kil församling	
SKÅNE LÄN	2,2
Eslövs kommun	
Eslöv församling	
UPPSALA LÄN	2,0
Uppsala kommun	
Gamla Uppsala församling	
ÖREBRO LÄN	1,9
Örebro kommun	
Tysslinge församling	
JÖNKÖPINGS LÄN	1,6
Jönköpings kommun	
Ödestugu församling	
BLEKINGE LÄN	1,4
Ronneby kommun	
Ronneby församling	
GOTLANDS LÄN	1,4
Gotlands kommun	
Akebäck församling	
SÖDERMANLANDS LÄN	1,4
Flens kommun	
Dunker-Lilla Malma församling	
DALARNAS LÄN	1,3
Borlänges kommun	
Stora Tuna församling	
KRONBERGS LÄN	1,3
Växjö kommun	
Gemla församling	
ÖSTERGÖTLANDS LÄN	0,4
Linköpings kommun	
Åkerbo församling	
STOCKHOLMS LÄN	0,4
Stockholms kommun	
Västermalm församling	